

35. møde

Torsdag den 5. april 1984 kl. 10.00

Dagsorden:**1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 14:**

Forespørgsel til kirkeministeren [om folkekirken].

Af Margrete Auken (SF) m.fl.

2) Forhandling om redegørelse nr. R 8:

Landbrugsministerens redegørelse af 21. marts 1984 vedrørende landbrugets økonomiske situation og landbrugspolitikken.

3) Forespørgsel nr. F 8:

Forespørgsel til landbrugsministeren [om at give jordbrugserhvervet bedre mulighed for at sikre flest mulige familiebrugs beståen].

Af Bjørn Westh (S) m.fl.

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 50:

Forslag til folketingsbeslutning om registrering af sindslidende.

Af Lenger (VS) m.fl.

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 55:

Forslag til folketingsbeslutning om administrative forbedringer af sindslidendes retsstilling.

Af Lenger (VS) m.fl.

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 67:

Forslag til folketingsbeslutning om afprøvning af ikke-autoriserede lægemidler og helbredelsesmetoder.

Af Agerschou (SF) m.fl.

Meddelelser fra formanden:**Formanden:**

Medlemmer af folketinget Helle Degn (S), Jytte Andersen (S), Dorte Bennedsen (S), J. K. Hansen (S), Erling Olsen (S) Søgaard (S) og Nørgaard Sørensen (S) har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsesstøtte.

(Lovforslag nr. L 158).

Skriftlig fremsættelse af forslag:**Helle Degn (S):**

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsesstøtte.

(Lovforslag nr. L 158).

Jeg skal i øvrigt henvise til lovforslagets tekst og de bemærkninger, der ledsager det.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 14:

Forespørgsel til kirkeministeren [om folkekirken].

Af Margrete Auken (SF) m.fl.

(Anmeldt 30/3 84).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Forhandling om redegørelse nr. R 8:

Landbrugsministerens redegørelse af 21. marts 1984 vedrørende landbrugets økonomiske situation og landbrugspolitikken.

(Redegørelsen anmeldt 21/3 84. Redegørelsen givet 21/3 84. Beslutning om forhandling 21/3 84).

Forhandling

Stavad (S):

Socialdemokratiet har med spænding imødeset den redegørelse, som var stillet os i udsigt, og som er til debat her i dag. Jeg vil allerede her sige, at der i redegørelsen er en lang række betragtninger, som vi er enige i. Alligevel vil jeg udtrykke skuffelse over, at landbrugsministeren rejser en lang række spørgsmål uden tilsyneladende selv at have brugbare svar på problemerne. Det ville givet have fremmet debatten og gjort den mere konstruktiv, hvis ministeren havde spillet mere kontant ud. Det er generelt sagt altså ikke så meget det, der fremgår af redegørelsen, vi skal kritisere, som det, der mangler i redegørelsen.

Må jeg indledningsvis gøre nogle få bemærkninger om den aktuelle situation, efter at forhandlingerne i EF er tilendebragt. Vi skal vel glæde os over, at det er lykkedes at nå til enighed om et landbrugsforlig i EF. Når min formulering, trods alt er så forbeholden, hænger det sammen med, at det jo ikke har været noget billigt forlig for Danmark og for dansk landbrug. Det er min fornemmelse, at landbrugsministeren har svært ved at holde nerverne i ro, at ministeren har fokuseret på de kortsigtede problemer, som et manglende forlig vil indebære, og at han i nogen grad har set bort fra de langsigtede problemer, som forliget rejser.

Det er min opfattelse, at det udgangspunkt for mælkekvoteerne, man har taget, er det for Danmark dårligst tænkelige. Den danske mælkeproduktion er fra 1977 til 1981, som er udgangsåret, faldet 2 pct. Den vesttyske er i samme periode steget 10 pct., Frankrigs er steget 6 pct., Italiens 8 pct., Hollands 14 pct., Englands 4 pct., og mælkeproduktionen i Irland, der fik en ekstra kvota, er steget 12 pct.

Danmark har altså fulgt de henstillinger, der har været fra Kommissionen om at begrænse mælkeproduktionen. Det har ministeren intet som helst fået for i forhandlingerne. Det synes jeg er både for dårligt og meget betænkeligt, og det beviser mine bemærkninger om, at ministeren har været så nervøs for, at man ikke fik et forlig, at han ikke på rimelig måde har fået varetaget de danske interesser.

Socialdemokratiet er også fortsat meget betænkeligt ved den kvotaordning, hvor man

accepterer, at det i praksis vil betyde individuelle kvoter for den enkelte bedrift. Det var ikke indtrykket, at ministeren har kæmpet særlig indædt for at forhindre denne løsning.

Vi er også usikre over for, om de garantier, som ministeren har givet markedsudvalget om finansieringen, kan holde stik, om vi ikke løber ind i problemer med eksportrestriktionerne, som var og er af vital betydning for dansk landbrug.

Vi sad tilbage med en lidt mærkelig smag i munden, da vi igennem pressen erfarede, at ministerens heroiske indsats var gået ud på at skaffe en ekstra mælkekquota til Bornholm.

Så tilbage til selve redegørelsen, som jo bygger på betænkning nr. 993 om en fremtidig landbrugspolitik. Vi er enige i, at en effektiv forskningsindsats er nødvendig. Derfor indeholdt SR-forliget fra maj 1982 også en sikring af rimelige forskningsmæssige ressourcer til og med 1984. Vi er også parate til at medvirke til at finde midler til dette område i de kommende år. Vi har allerede peget på, at det kunne være fornuftigt at reservere de ubrugte midler i grovvarefondene til dette formål. Her efterlyser jeg en reaktion fra ministeren.

Også efteruddannelse anser vi for vigtig. På den socialdemokratiske regerings forarbejde gennemførte vi jo i fællesskab i efteråret 1982 en efteruddannelsesreform for landbruget, som er blevet en succes, i øvrigt det første område, hvor vi har gennemført betalt frihed til uddannelse.

Efter socialdemokratiets opfattelse kommer vi også til at forbedre landbrugsuddannelsen for de unge kommende landmænd, og jeg vil gerne have at vide, om regeringen er parat til, at vi får gjort denne uddannelse mere tidssvarende.

Endvidere er ministeren inde på problemerne med hensyn til generationsskiftet og investeringer i landbruget. Den del af debatten, som berører finansieringsforholdene, vil jeg gerne gemme til næste punkt på dagsordenen. Jeg håber, det er ud fra samme motivering, at landbrugsministeren er gået let hen over dette problem i sin redegørelse.

Ministeren forudser, at der i kommende år vil forsvinde mange landbrug. Det tror jeg ministeren har ret i. Jeg tror faktisk, at de tal, som er nævnt i redegørelsen, er meget forsigtigt ansat, hvis ikke der iværksættes

[Stavad]

andre initiativer end dem, ministeren nævner.

Vi kan ikke og vi skal heller ikke forsøge at opretholde alle nuværende brug. Omvendt vil socialdemokratiet ikke acceptere, at vi i løbet af få år får samlet hele vores landbrugsproduktion på nogle få, store industrilandbrug. Det vil skabe miljømæssige problemer, det vil ødelægge de mindre by- og landsbysamfund, det vil koste værdifulde kulturværdier, og sidst, men ikke mindst: det vil fjerne familiebruget og fremtvinge aktieselskabsformer i landbruget.

For os ser det ud, som om landbrugsministeren lukker øjnene og bare lader stå til, med uoverskuelige konsekvenser til følge.

Bemærkningerne om en mere aktiv jordfordelingspolitik er socialdemokratiet enig i. Vi bør samtidig sikre, at jorden, når små brug nedlægges, bliver tillagt de brug, som har størst behov for tillægsjord, således at vi herigennem skaber flere bæredygtige landbrug af en rimelig størrelse.

Af miljømæssige årsager bør vi også overveje at lave regler for en rimelig sammenhæng mellem ejendommenes husdyrproduktion og deres arealgrundlag. Det vil samtidig sikre os imod egentlige industrilandbrug.

Socialdemokratiet vil ikke afvise at se på landbrugsloven. Vi har jo her et forlig til og med udgangen af 1985. Der kan være steder, hvor der skal strammes op, og andre steder, hvor der kan være grund til at lempe. Det er da også muligt, at vi yderligere skal lempe hovederhvervskravet for de mindre ejendomme. Det må dog forudsætte, at vi får ændret vores skatteregler, så et eventuelt underskud ikke kan modregnes i anden indkomst.

Vi må også legalisere alternative ejerformer i landbrugsloven. Det må sikres, at f.eks. andelslandbrug kan eksistere på lige fod med familiebruget, og at de også på andre områder behandles på samme måde som traditionelle brugsformer.

Ministeren siger i sin redegørelse, at vi skal overveje skattemæssig ligestilling mellem personligt ejede landbrugsbedrifter og selskaber. Det er vi enige med ministeren i. Derfor har socialdemokratiet også i sit skattereformforslag foreslået en virksomhedsskatteordning for landbruget, så den del af overskuddet, der ikke trækkes ud, beskattes med samme procent som aktieselskaber. Med den udtalelse, der er i redegørelsen om ligestilling,

går jeg så til gengæld ud fra at al fremtidig tale om konjunkturudligningsfond vil forstumme.

Som det påpeges i redegørelsen, er en rolig ejendomsprisudvikling af afgørende betydning for generationsskiftet. Vi husker vist alle 1970ernes prisekspllosion på landbrugsjendommene, som er en af de væsentligste forklaringer på, at det senere gik så galt i dansk landbrug. Derfor vil vi i socialdemokratiet gerne følge tidligere initiativer op med en opfordring til, at vi indfører en løbende værdistigningsafgift. Det skal ikke være en afgift for provenuets skyld; tværtimod skulle den helst inddraget provenu indbringe, men den skal forhindre nye prisekspllosioner på jord og fast ejendom.

Som udgangspunkt for drøftelserne om en værdistigningsafgift er den model, som det radikale venstres landsmøde har vedtaget, et udmærket forhandlingsgrundlag.

Vi står i de kommende år over for store omstillinger og store problemer i landbruget. Disse problemer kan ikke løses uden nytænkning. Vi må sikre, at ejendomsprisstigningerne ikke igen kommer ud af kontrol. Vi må gennemføre en finansieringsreform, som er tilpasset landbrugets særlige forhold. Vi må af miljømæssige og lokalpolitiske og kulturpolitiske grunde forhindre industrilandbrug.

Løsningen af problemerne bliver måske ikke lettere af, at dansk landbrug i dag er noget meget forskelligt. Alene indkomstforholdene viser, hvor forskellige vilkår der arbejdes under. Der er således mere end 1/2 mill. kr. i indkomstforskel imellem de 10 pct. landmænd, der tjener mindst, og de 10 pct. landmænd, der tjener mest. Et erhverv med så forskelligartede forhold kræver naturligvis også forskelligartede løsninger med en bred vifte af initiativer. Det kræver nytænkning, som hverken landbrugsministeren eller organisationspolitikkerne på Axelborg tilsyneladende er i stand til. Derimod håber jeg, at man er fordomsfri nok til at lytte til andres bidrag til den debat, og at man er villig til at forlade gamle bastioner, som ikke svarer til nutidens udfordringer.

Socialdemokratiet vil meget gerne yde sit bidrag til den debat, så vi kan bevare dansk familiebrugs værdier i en moderniseret udgave.

Rønholt (KF):

Landbrugsministeren bygger sin redegørelse på betænkningen »En fremtidig landbrugspolitik« af november 1983, som på en glimrende måde beskriver sammenhæng og årsager vedrørende landbrugets udvikling siden 1977. Betænkningen fra 1977 beskrev vilkårene og mulighederne for en øget animalsk produktion. Det blev allerede dengang påpeget, at den største hindring for investeringsfremme var et højt renteniveau. Landbruget fulgte opfordringerne op med store investeringer – tilskyndet af politikere og deres egne erhvervsorganisationer med få undtagelser.

Resultatet er, at landbruget i dag står med et tidssvarende produktionsapparat, hvilket i høj grad har medvirket til, at betalingsbalancunderskuddet ikke blev større. Imidlertid har en række forhold, navnlig efter 1978, påvirket landbruget i ugunstig retning. Landbrugets bytteforhold forringedes væsentligst i perioden 1978–1981, hvor salgspriserne steg med 25 pct., mens priserne på rå- og hjælpestoffer steg med godt 40 pct. og erhvervets renteudgifter samtidig fordobledes. Denne udvikling var i høj grad resultatet af socialdemokratiets uansvarlige økonomiske politik. En inflatorisk politik har aldrig givet landbruget dækning for øgede udgifter. Når der til kommer, at den politik fik renten til at udvikle sig til skyhøjder, er det ikke mærkeligt, at et erhverv, som er så kapitalkrævende og har så langsom en kapitalomsætningshastighed, bliver ramt så hårdt.

Selv om mange af disse også af socialdemokratiet erkendte vanskeligheder blev søgt afhjulpnet med en række selektive støtteordninger, har landbruget ikke kunnet investere eller producere sig ud af krisen. Udvalget peger direkte i sin betænkning på, at det ikke er rentabelt at investere i ny animalsk produktion, medmindre man besidder en stor egenkapital eller en i forvejen stor indkomst, der sikrer udnyttelsen af afskrivningsmulighederne og derigennem skaber den afgørende mulighed for konsolidering.

Det konservative folkeparti er enigt med udvalget i, at landbruget ikke kan forbedre sine indkomstforhold alene gennem prisstigninger; dertil er prognoserne for prisudviklingen for pessimistiske. Der skal også arbejdes på at mindske det generelle omkostnings-

niveau og ressourceforbruget pr. produceret enhed på den enkelte bedrift og således på fortløbende at forbedre aktiviteten og ikke mindst konkurrenceevnen.

Bedre styring af produktionsprocesserne ved overgang til bedre produktionssystemer og ved investering i nye tekniske anlæg er ifølge udvalget en farbar vej. Tilpasningen i produktionsplanen, der sigter på en mere effektiv udnyttelse af areal, stalde, lagre, maskiner og arbejdskraft, vil ofte være rentabel og kan ofte foretages for beskedne investeringer.

Udvalget har draget nogle sammenligninger mellem hollandsk og dansk landbrug og gør gældende, at dansk landbrug i en periode var ved at sakke agterud i produktionseffektivitet, men at afstanden på det seneste igen er formindsket; men når det drejer sig om konkurrenceevne, er undersøgelsen faldet ud til fordel for hollandsk landbrug, ikke mindst fordi dets omkostninger ikke er steget i samme takt som omkostningerne i Danmark.

Med større investeringer på den enkelte bedrift følger øget erhvervsrisiko, en risiko, som ikke mindst kan imødegås med større egenkapital. Det er derfor af stor betydning, at landmanden kan foretage konsolidering til imødegåelse af udsving i priser, høstudbytte og sygdom i besætningerne. Samtidig må det tilstræbes, at landmænd og gartnere får mulighed for at foretage konsolidering på samme skattemæssige vilkår som andre fremstillings erhverv.

De store strukturændringer i landbruget, hvor nogle ekspanderer og andre inkrænker, medfører betydelige tilpasningsproblemer i den bestående landbrugssektor. En fortsættelse af det glidende generationsskifte vil løse en række væsentlige arbejdsmæssige og finansielle problemer. Kombinationen af selveje og forpagtning ved tilforpagtning af jord fra bedrifter under afvikling har også medvirket til at løse en række tilpasningsproblemer.

Strukturudviklingen har imidlertid nået et stadium, hvor der er opstået et betydeligt behov for en ændret jordfordeling til gavn for heltidsbedrifternes jordtilliggender og til sikring af tilstrækkeligt arealunderlag for husdyrbedrifterne.

Samtidig må der ske en afklaring af den jordpolitiske holdning til deltidslandmænd

[Rønholt]

og til udnyttelse af bolig- og bygningsmassen på de nedlagte landbrugsbedrifter.

Når mere end $\frac{3}{4}$ af indgåede handler med landbrugsejendomme i 1983 skete med dispensation, er landbrugsloven ikke mere tidsvarende. Her bør navnlig hovederhvervskriteriet fjernes. De fleste kan ikke opfylde kravet, og betydningen af dette krav er ikke mere aktuel.

Ligeledes bør man lempe uddannelseskra- vet. Det har selvfølgelig stor betydning for unge, der går ind i landbruget, ofte med of- fentlig finansiel støtte, men for erhververe, der blot ønsker en nærmere tilknytning til landbruget og måske endda forpagter jorden ud, har det ingen reel betydning.

Det konservative folkeparti ser også gerne en lempelse af bopælspligten i forbindelse med overdragelse inden for familien.

Der er brugt meget tid på at føre struktur- debat i landbruget, men hvor alle andre erh- hverv gør det ud fra de konkurrencevilkår, der møder dem, drøfter man landbrugsstruk- tur ud fra en ønskeudvikling, uanset at den barske hverdag tilsiger noget helt andet. Triv- sel og livskvalitet er hyppigt anvendte ord i den forbindelse, men det er illusorisk at tale om trivsel og livskvalitet, hvis store økono- miske problemer forstyrrer nattesøvnen.

Det konservative folkeparti vil gerne med- virke til bedre trivsel og livskvalitet, men har den opfattelse, at det bedst sker igennem en langsigtet politik, der først og fremmest for- bedrer de økonomiske betingelser og herun- der nedbringer nogle af de omkostninger, danske landmænd er pålagt i sammenligning med andre EF-landmænd. I den forbindelse ville det være hensigtsmæssigt, om der forelå en analyse, der kortlagde de nøjagtige kon- kurrencebetingelser i de forskellige EF-lande.

Hele befolkningen har fået det indtryk, at landbruget næsten udelukkende hviler på tilskud. Der findes også mange tilskudsord- ninger, men for det første tilfalder de stort set den samme gruppe af landmænd, og for det andet kan der rejses tvivl om effekten i hvert enkelt tilfælde og om, hvorvidt ordnin- gerne står i forhold til intentionerne. Det skal ikke forstås som et angreb på hverken tilskudsordningernes hensigter eller fordelin- gen, men det er en typisk socialdemokratisk model, hvor man først tager fra alle i form af jordskatter, generationsskifteafgifter, gen- vundne afskrivninger og andre indkomstuaf-

hængige skatter og derefter fordeler dem til specielt udsatte grupper – med det resultat, at hele erhvervet bliver bragt i vanskeligheder.

Men landbruget finansierer i stor udstræk- ning selv sine forskellige tilskud. Der er i forvejen tilstrækkelige fordelingspolitiske redskaber i samfundet. Ikke mange forestille- de sig, hvad konsekvenserne var, da man strammede reglerne for beskatning af gen- vundne afskrivninger – oven i købet på et indekseret grundlag – i forbindelse med af- vikling af kapitalvindingsskatten. På længere sigt kan denne beskatning vise sig at være væsentlig mere belastende for et generations- skifte, end kapitalvindingsskatten var det.

Når udvalget i betænkningen peger på, at landbruget ikke har de samme muligheder for konsolidering og finansiering som andre fremstillingserhverv, var det nærliggende at tage fat på netop dette problem. Det konser- vative folkeparti vil gerne medvirke til at skabe en skattemæssig ligestilling med selska- ber, og endvidere bør ligningslovens § 28 fjernes. Den er til skade for konsoliderings- evnen, og den er asocial. Den rammer typisk unge familier med børn i den periode, hvor de har mest brug for at kunne konsolidere sig.

Ligeledes kunne erhvervet hjælpes gennem fradrag for vedligeholdelse af beboelse. Da dette fradrag blev fjernet, var hovedformålet at skabe lighed mellem alle former for ejer- boliger, men de flese landmænd køber ikke deres virksomheder for stuehusets skyld og må ofte plages med et gammelt og vedlige- holdelskrævende hus. Atter et eksempel på socialdemokratiets »positive« holdning over for landbruget.

Alle folketingets partier indser det nød- vendige i, at landbruget får kapital til rimelig rente at arbejde med, men der er åbenbart stor forskel på løsningerne. Når man diskute- rer finansiering, er det mere hensigtsmæssigt at finde en model, hvor enkeltmandsvirksom- heder får samme vilkår som selskaber; det gælder i øvrigt også på det skattemæssige område.

Får landbruget de rigtige betingelser, skal det nok selv finde ud af at genvinde konkur- renceevnen og ikke mindst værdigheden. Ved øgede midler til forskning kunne dansk land- brug endvidere genvinde det internationale ry, det havde for år tilbage.

Ivar Hansen (V):

Jeg vil gerne takke landbrugsministeren for redegørelsen, som danner baggrund for debatten her i dag. Jeg finder det overordentlig vigtigt, at folketinget beskæftiger sig med en omfattende debat om landbrugets fremtid, både af økonomiske grunde for erhvervet og for samfundet og i høj grad også i forlængelse af de strukturproblemer og andre problemer, som landbruget i stigende omfang vil komme til at stå over for i de kommende år.

Der er grund til at understrege, at dansk landbrug har en meget, meget stor økonomisk betydning for det danske samfund. Vores økonomiske problemer her i landet ville blive meget vanskelige, for ikke at sige umulige at løse, hvis ikke vi havde den nettovaluta-indtæjning, som kommer fra dansk landbrug.

I den forbindelse kan man beklage, at erhvervet ikke har haft en tilsvarende politisk bevågenhed i de senere år. Man kan ikke lade være med at lægge mærke til, at det ikke tager lang tid for dette folketings flertal at bevilge en lille milliard kroner til et par nye færger, selv om man i høj grad kan diskutere, om der er brug for dem. Det er også således, at den støtte, der eksempelvis gives til skibsværftsindustrien, som jeg i øvrigt ikke skal gå ind på, ikke er en sag, der har været drøftet her i folketinget i de senere år, men når landbruget i en økonomisk vanskelig periode skal have en økonomisk håndsrækning, der i forhold til erhvervets betydning er af langt mindre omfang, skal sagen drøftes i måneder – til stor skade for erhvervet og for samfundsøkonomien i øvrigt. Det kan man godt beklage. Jeg ville ønske, det kunne blive anderledes, og det er der forhåbentlig også en mulighed for.

Den meget omtalte landbrugsbetænkning fra 1977 lagde op til, at det af mange grunde ville være godt, hvis landbrugsproduktionen her i landet kunne stige. Ja, det ville det være både for landmændene og for samfundet. Jeg beklager, at det ikke lykkedes fra politisk side at føre en økonomisk politik i årene derefter, der gav den fornødne baggrund for, at en sådan produktion kunne finde sted på et økonomisk rentabelt grundlag.

Landbrugsministeren har på udmærket måde i sin redegørelse beskrevet de økono-

niske problemer, der desværre opstod i årene derefter, især af omkostningsmæssig art.

Jeg finder selvfølgelig anledning til at understrege den økonomiske indsats, der er ydet fra folketingets side i disse vanskelige år. Venstre har stemt for disse økonomiske tiltag, først og fremmest gennemførelse af gældssaneringsordningerne, og jeg finder grund til at understrege, at det langt om længe lykkedes at få folketinget til at vedtage den rentesaneringsordning, som blev gennemført sidste efterår. Jeg tror, det er en ordning, som vil være en betydelig hjælp til de landmænd, der i en periode har investeret under ganske vanskelige vilkår.

I samme forbindelse kan nævnes den negative indkomstskat, som utvivlsomt i en periode har været med til at øge likviditeten i erhvervet på en sådan måde, at vi har reddet en lang række bedrifter.

Men set i hele den forbindelse er der naturligvis grund til at understrege behovet for, at regeringens økonomiske politik kan videreføres til gavn for erhvervslivet og til gavn for landbruget, dvs. med yderligere rentefald til følge, og til at understrege behovet for, at den meget stramme indkomstpolitik føres videre. Det er klart, at det spiller en fantastisk stor rolle for erhvervslivets omkostninger og mulighederne for at fastholde et stort antal arbejdspladser, at vi fortsat har hold på omkostningsudviklingen i vores samfund. Det lægger vi fra venstres side overordentlig stor vægt på.

Hvad angår de skattepolitiske problemer, mener jeg, det ville være godt, hvis vi fra politisk side tillod erhvervslivet og landbruget i særdeleshed en betydelig større mulighed for kapitaldannelse i erhvervet. Dette, at man tillader et erhverv at beholde en større del af indtjeningen i produktionsapparatet uden beskatning, betyder også, at følsomheden over for svingende konjunkturer bliver langt mindre. Hvis vi op igennem 1970'erne havde sikret sådanne instrumenter i vores skattelovgivning over for erhvervslivet, over for landbruget, var vi kommet betydelig lettere igennem de vanskelige år, vi har bag os.

Efter venstres opfattelse er der grund til at beklage, at folketinget ikke indtil nu har villet vedtage en afvikling af den særbeskatning, som pålignes landbruget. Jeg mener også, at en af de opgaver, vi står over for som led i en skattereform, netop er at få ind-

[Ivar Hansen]

føjet nogle skattemæssige regler, der tillader erhvervet at foretage en konjunkturudligning. Det er en sag, vi lægger vægt på, og derfor håber vi, det er en sag, som folketinget kommer til at drøfte i denne sammenhæng.

Vi mener i øvrigt, at der er grund til at forvente nogle resultater af de forhandlinger, der for øjeblikket føres i et udvalg angående de skattemæssige generationsproblemer for landbrugets vedkommende. Vi mener i det hele taget, at der er grund til at overveje, hvordan folketinget kan fjerne eller mindske de omkostninger, der ligger på landbrugserhvervet i henseende til generationsskiftet.

Vi mener i øvrigt også, at vi som led i en skattereform bør drøfte forholdet mellem beskatningen af de selskabsejede virksomheder og beskatningen af de enkeltmandsejede virksomheder, herunder også landbrug, som vi i øvrigt mener beskattes for hårdt forholdsmæssigt efter de nugældende regler.

Om den fremtidige finansiering skal jeg blot sige – og det vil jo nok blive en væsentlig del af debatten i dag – at der selvfølgelig er en række fremtidige finansieringsproblemer i landbruget, men at meget afhænger af, i hvilken grad regeringen får lov til at fortsætte sin økonomiske linje af betydning for renteutviklingen og andre omkostninger. Vi er altså helt opmærksomme på, at der fortsat utvivlsomt vil være en række finansieringsproblemer for landbrugets vedkommende.

Venstre er parat til at deltage i en fordomsfri drøftelse af, hvordan vi bedst muligt løser landbrugets fremtidige finansieringsproblemer, men jeg vil i den forbindelse understrege, som ministeren også gør, og som vi har gjort ved tidligere debatter i folketinget om landbrugets problemer, at vi af mange grunde ikke har nogen særlig tiltro til, at indekslåneordningen er en hensigtsmæssig metode eller et hensigtsmæssigt lånegrundlag for landbruget.

Ministeren omtaler i sin redegørelse behovet for en produktudvikling og en effektivitetsforbedring i landbruget, og det understreges, at vi er kommet lidt bagefter i forholdet til vores konkurrenter i EF-landene. Vi må nok også se i øjnene, at der i de kommende år bliver et behov for at afsætte en større del af landbrugsproduktionen som højt specialiserede produkter inden for EF af hensyn til og i forlængelse af, at eksporten til tredjelændene jo i høj grad belaster EFs landbrugs-

budget, og derfor finder jeg, at der er grund til at understrege behovet for, at forskningen og forsøgene inden for landbruget i de kommende år styrkes.

Jeg mener også, vi bør overveje, i hvor høj grad der er behov – og det tror jeg der er – for en forbedret uddannelse inden for landbruget; det gælder både unge landmænd og efteruddannelse.

En del af landbrugsministerens redegørelse drejer sig om den strukturudvikling, der er i gang, og man kan i og for sig godt sige, at den er faretruende. En stor del af landmændene har en meget høj gennemsnitsalder, omkring 60 år, og der er ikke nogen særlig stor tilgang til landbrugserhvervet i forhold til den meget store afgang. Vi er også i den situation, at et meget stort antal landbrug i realiteten ikke længere drives på egentligt landbrugsmæssigt grundlag. I den forbindelse mener vi, der er grund til at overveje, på hvilken måde vi i folketinget kan gennemføre politiske tiltag, der forhindrer, at udviklingen på det strukturmæssige område helt løber løbsk, herunder, på hvilken måde vi kan lempe de restriktive erhvervelseskrav.

Vi mener, der kan være grund til overveje, på hvilken måde der er behov for øget støtte til at løse arronderingsproblemerne i landbruget. Der skal være plads til alle brugsstørrelser. Jeg mener, det er meget væsentligt at lægge vægt på. Det er også væsentligt at lægge vægt på, at hele strukturudviklingen i landbruget også hænger sammen med udviklingen i de lokale samfund. Derfor mener jeg, at der her er en opgave i henseende til landbrugserhvervet, som vi bliver nødt til at drøfte meget nøje.

Jeg vil gerne til sidst i denne omgang referere en udtalelse, De danske Landboforeninger er kommet med om målet for strukturpolitikken. Heri summerer man op, at landbrugserhvervet fremtidig skal være indrettet sådan strukturmæssigt, at det er landmændene selv, der ejer og driver deres virksomheder, at der skal være plads for forskellige størrelser, at det skal være virksomheder, hvor familien selv yder en væsentlig del af arbejdsindsatsen, og at det er denne bedriftsform, der bedst kombinerer dynamik, konkurrenceevne, livskvalitet, miljøbevidsthed og produktionsmetoder.

Jeg mener i og for sig, at det er en konklusion, som burde kunne vinde flertal her i fol-

[Ivar Hansen]

ketinget, og det er ud fra disse hovedsynspunkter på det strukturelle område, venstre gerne konstruktivt vil bidrage til løsningen af de meget påtrængende problemer både af økonomisk og af strukturmæssig art, vi finder at landbruget står over for.

(Kort bemærkning).

Stavad (S):

Jeg blev lidt forvirret, da hr. Ivar Hansen startede sit indlæg. Jeg fik det indtryk, at hr. Ivar Hansen på venstres vegne gav udtryk for, at man fra venstres side var parat til at komme med nogle beløb af en eller anden størrelsesorden – det fremgik ikke rigtig – til landbruget. Hr. Ivar Hansen svang sig temmelig højt op og talte om 1 mia kr. til færgebyggeri på vore skibsværfter og sagde: et vigtigt erhverv som landbruget er der ingen lydhørhed for her i folketinget.

Derfor vil jeg godt spørge hr. Ivar Hansen for det første: hvor store beløb har hr. Ivar Hansen at sætte af til dansk landbrug i den øjeblikkelige situation? For det andet: kan hr. Ivar Hansen bekræfte, at til og med 1984 er de midler, landbrugsministeren opererer med, midler, som var aftalt i SR-forliget i 1982, og at selv den rentesaneringsordning, man har lavet, har man fået finansieret igen nem besparelser på SR-forliget fra 1982? Jeg synes, det kunne være interessant at få det klaret af, hvis ikke forvirringen skal brede sig yderligere.

(Kort bemærkning).

Ivar Hansen (V):

Jeg har med mine bemærkninger i det første indlæg ønsket at understrege det misforhold, der igennem de senere år har været mellem landbrugets samfundsøkonomiske betydning og den interesse og bevågenhed, det har nydt fra folketingets side. Jeg har fundet anledning til at understrege, at det ikke kostede særlig mange overvejelser for et folketingsflertal sidste år at bevilge en lille milliard kroner til 2 færges. Jeg brugte det som et eksempel. Men det kostede måneders overvejelser for socialdemokratiet at besinde sig i hensende til sin holdning til eksempelvis rentesaneringsloven. Det endte jo også med, så vidt jeg husker, at socialdemokratiet ikke stemte for denne lovgivning. Jeg har

brugt dette som et eksempel på det misforhold, der er i folketingets flertals stillingtagen til en række erhvervmæssige og beskæftigelsesmæssige problemer.

Jeg mener i øvrigt, at opgaven i og for sig ikke går ud på at drøfte, hvordan vi kan øge tilskuddene og den selektive hjælp til erhvervene. Det er vores opfattelse, at opgaven først og fremmest går ud på, hvordan vi kan formulere og videreføre en erhvervspolitik, der gør erhvervene mere selvhjulpne, herunder også dansk landbrug.

(Kort bemærkning).

Stavad (S):

Jeg mener at kunne konstatere i de mange ord fra hr. Ivar Hansen, at venstre ikke har én eneste krone til dansk landbrug i den situation, vi er i, og at den uopmærksomhed fra samfundets side, som hr. Ivar Hansen taler om, i givet fald må betragtes som uopmærksomhed fra denne regering. Hvis man ser på, hvilke initiativer der blev taget af den tidligere regering, så tror jeg ikke, hr. Ivar Hansen kan påstå med rette, at der på det tidspunkt ikke var opmærksomhed. Men det hænger måske sammen med, at landbruget er blevet vældig tavst, efter at vi har fået en venstrelandbrugsminister?

(Kort bemærkning).

Ivar Hansen (V):

Jeg synes, at jeg hos hr. Stavad kan konstatere en vis dårlig samvittighed over socialdemokratiets holdning til løsning af landbrugets problemer, både mens socialdemokratiet havde regeringsmagten, og mens vi har haft firkløverregeringen.

Det kan ikke være forbigået hr. Stavads opmærksomhed, at siden vi har fået en ny regering, har vi ikke som punkt 1 prioriteret, hvordan vi kan øge tilskuddene og hjælpen til erhvervslivet. Vi har derimod – det synes jeg der er grund til at glæde sig over – fra regeringens side som punkt 1 prioriteret, hvordan vi kan ændre den økonomiske politik, så vi får en lavere rente og lavere omkostninger for erhvervslivet. Det er indtil nu lykkedes ganske godt, og det skulle hr. Stavad tænke på i relation til den tidligere, socialdemokratiske regerings indsats på dette område.

Gade (SF):

Hr. Ivar Hansen bekræfter i høj grad det, som også præger redegørelsen: at det er en landbrugspolitik og nogle tanker om landbrugets udvikling, som mangler perspektiver. Den betænkning, der ligger til grund, hedder godt nok »nogle mere langsigtede perspektiver«, men det holder ikke ved nærmere læsning. Det er en traditionel laden stå til, en liberal tankegang, der ligger bag, hvor man kun tænker i generelle økonomiske virkemidler og er uden en klar målsætning.

Hvad vil regeringen egentlig med landbruget i de kommende år, når vi tager ordene væk om, at der er problemer osv., de år, hvor store strukturændringer er på vej, og hvor der trods megen sur modstand i mere gammeldags landbrugskredse er stigende forståelse i samfundet for landbrugets rolle som naturforvalter og for sammenhængen mellem landbrugsproduktion og miljøspørgsmål samt en øget opmærksomhed over for kvaliteten af vore fødevarer? Det er overordnede problemer, som næsten ikke berøres.

Rammen for redegørelsen er EFs landbrugsordninger. Det sættes i relief af denne debat, at den måde, vi fører vor EF-diskussion på, betyder, at vi, de politiske partiers landbrugspolitiske ordførere her i salen, endnu ikke er blevet orienteret om, hvad man i EF har bestemt på landbrugspolitikens område. Det mest afgørende for dansk landbrug netop nu er forhandlingerne. De er ført på mandater givet i markedsudvalget, og jeg forstår, at markedsudvalget skal have besked på mødet i morgen. Denne afsondrethed fra det almindelige folketingsarbejde forklarer meget af frustrationen over EF. I virkeligheden er vi faktisk glade for, at vi igennem pressen får noget at vide, hr. landbrugsminister.

Landbrugsforliget er det mest afgørende, siden vi kom ind i EF i 1972, og vi er nu på vej ind i en periode, hvor den samfundsøkonomiske fordel af EF-medlemskabet er kraftig på retur. Vi står over for store problemer inden for mælkeproduktionen, hvor der er mange uafklarede problemer med kvoterne, med, hvordan man klarer problemerne med de mange landmænd, der i kraft af gældssaneringsordningerne har forpligtet sig til stigende mælkeproduktion. Hvordan med nyetablerede? Har ministeriet, har ministeren

overblik over, hvem der er kommet mest i klemme? Har man gjort sig den geografiske betydning klar? Som bekendt er mælkeproduktionen i høj grad knyttet til bestemte landsdele. Jeg håber, at ministeren kan svare på spørgsmålene, men jeg vil allerede i denne omgang konstatere, at så vigtige omlægninger og de problemer, der følger i kølvandet, ikke har været drøftet endnu.

Den vigtigste iagttagelse er, at indtægtsforholdene er så forskellige. Over en halv million kroner er forskellen mellem den bedste tiendedel og den dårligste tiendedel af landbrugerne. Disse tal understreger for SF, at det vil være en forkert politik blot at støtte landbruget. Der bør naturligvis foretages et politisk valg, og der bør foretages politiske prioriteringer. Regeringen satser på den generelle økonomiske politik og det stærkt opreklamerede rentefald. Det, man forventede i valgkampen, er udeblevet, og i landbruget er der reelt ikke forbedret noget som helst for den enkelte landmand. Dårligere kreditmuligheder og kortere kredittider har for de fleste landmænd betydet, at deres situation ikke er forbedret. Hr. Ivar Hansen kan komme med sine besværgelser om, at det er den vej, vi skal. Der er ikke set nogen resultater, som for alvor har hjulpet landbruget.

Det er en misforståelse at tro, at landbrug kan forrente sig lige så godt som en højteknologisk industrivirksomhed. Det kan det ikke. Dansk landbrug kan klare en realrente omkring 3 pct. Så længe man tror, at det går nok, og tilrettelægger sin politik på det grundlag, så vil der være økonomiske problemer, i det mindste i de mest arbejdskrævende dele af landbruget. Der er altså brug for en finansieringsreform, men det kommer vi ind på senere i dag.

Jeg vil her hæfte mig ved, at ministeren dog i sin redegørelse kan se, at omkostningsniveauet på grund af inflationsforventningerne bærer en del af skylden for de problemer, vi står i i dag. I SF har vi hele tiden påpeget, at det mest syge ved udviklingen i 1970'erne var, at landmændene levede af jordprisstigninger og ikke af deres produktion. Det understreger for os, at det er afgørende for alvor at få bugt med den mekanisme. Der er altså brug for en værdistigningsafgift, så dansk landbrug ikke igen kommer i den klemme.

[Gade]

For dansk landbrug, i det mindste den animalske produktion, bliver det vanskelige år fremover. En syg kornpolitik i EF vil desværre sikkert fortsat give det kornproducerende landbrug langt bedre vilkår end den animalske produktion.

Derfor er det så vigtigt, at omkostningerne i landbruget holdes nede, og i den forbindelse er jeg noget overrasket over, at landbrugsministeren slet ikke inddrager nødvendigheden af produktionsomlægninger. Jo, han nævner nok en stigende overgang til dyrkning af vinterbyg, men der er jo brug for andre omlægninger, som både vil formindske kunstgødningforbruget og vil mindske presset på dyrene. Jeg tænker her på øget dyrkning af dansk protein til foder, hvor man desuden sparer valuta. Mange landmænd kan nok spørge sig selv i dag, om der egentlig er god økonomi i at presse dyrene så meget, som det sker.

Disse ting vil samtidig være en del af en aktiv miljøpolitik, og det er måske den største skandale i den redegørelse, der ligger her, at der tilsyneladende er sket så lidt inden for landbrugsministeriets mure, efter at miljødiskussionen er kommet derind. Jeg vil spørge landbrugsministeren, om han har læst miljøministeriets redegørelse, der handler om landbruget, for vi har brug for, at danske landmænd også går i kamp for miljøet, så der meget hurtigt bliver forståelse for de nødvendige indgreb over for nitratforurening, ligesom vi ikke kan se passivt på det stigende misforhold mellem husdyrhold og jordtilliggende. Jeg tror, at landbrugsministeren undervurderer vanskelighederne for landbrugspolitikken i EF fremover, når han anbefaler, at vi i øget omfang skal satse på at erobre markedsandele inden for EF. Men jeg tror, at han er mere realistisk, når han ser i øjnene, at det let kan gå sådan, at Danmark ikke kan fortsætte med at leve af restitutioner til eksport til tredjelande. Jeg vil spørge landbrugsministeren, om han har sikret sig, at det landbrugsforlig, som nu er indgået i EF, giver mulighed for uændrede restitutioner eller den sag flyder endnu.

Vi skal satse på en større forædlingsgrad og sunde produkter, og vi skal øge indsatsen for at markedsføre kvalitetsprodukter, og vi skal også satse på markeder uden for EF, i Asien og Sydamerika. Det er nødvendigt at nævne, at Danmark ikke gør en tilfredsstillende

indsats på dette punkt. Både produktudvikling og salgsarbejde på det mere frie marked er for dårlige. I det hele taget står det klart, at dansk landbrug ikke er helt så dygtigt, som vi plejer at fortælle hinanden. I den sammenhæng vil jeg godt nævne, at der nok også var noget at gøre inden for grønsagsdyrkning. Det virker urimeligt, at vi importerer en række grønsager, som vi lige så godt kunne dyrke herhjemme, og jeg tror også, at man kunne satse på en vis eksport inden for området.

Vi har brug for øget forskning. Vi har brug for en betydelig bedre landbrugsuddannelse. Det er ikke tilfredsstillende, at et erhverv, der i dag kræver så meget af sine udøvere, har så dårlig en uddannelse. I det hele taget er rekrutteringen til landbruget et alvorligt problem. Nye grupper skal ind, der skal oprettes produktionsskoler, og andelsbrugene skal gives reel ligestilling med selvejede brug for at føre nye grupper ind i landbruget. SF støttede forslaget om efteruddannelse af landmænd, og vi er enige i, at det er vigtigt at satse på videreuddannelse i driftsledelse, men jeg vil gerne understrege, at vi meget gerne ser, at miljøspørgsmål inddrages som en vigtig del af denne videreuddannelse.

Ministeren beskriver den forventede strukturudvikling, og den ser meget alvorlig ud. Her svigter redegørelsen helt. Den har ingen politik, kun nogle løse betragtninger. Det vil sige, at man reelt vælger laden stå til-politikken, og den fører til industrilandbruget. Det er nok ikke så mærkeligt. Vi ved, at fremskridtspartiet er tilhænger af aktieselskabsformer inden for landbruget. Vi har hørt den konservative gruppeformand udtale sig til fordel for aktieselskaber inden for landbruget.

Jeg vil gerne spørge venstre og regeringens landbrugsminister: ønsker man at satse på familiebruget, eller lader man bare stå til og ser, at det bliver til et industrilandbrug? Det er klart for SF, at ledende dele af dansk landbrug lader stå til. De varetager det mest veletablerede landbrugs interesser og er ligeglade med at bevare familiebruget og bevare den nuværende bosættelsesstruktur og er ligeglade med de miljøproblemer, der følger heraf.

Jeg vil sige som afslutning, at redegørelsen viser, at regeringen endnu ikke har taget fat på de alvorligste problemer i de næste 10 år,

[Gade]

og dermed understreger redegørelsen behovet for, at denne debat fortsætter. Landbrug er et erhverv med særlige vilkår og særlig betydning. Der er brug for en langt mere dybtgående drøftelse af de 3 hovedproblemer: strukturproblemet, miljøproblemet og finansieringsproblemet.

Larsen-Ledet (RV):

Det er med tilfredshed, det radikale venstre hilser, at vi får den længe bebudede debat om landbrugets forhold. I redegørelsen henvises til den betænkning, der blev offentliggjort i november 1983. Vi ved, at landbrugsorganisationerne har deltaget i udvalgsarbejdet. Udviklingen siden da – her tænker jeg mere præcist på de sidste ugers udvikling i EF-politikken – har vist, at det er svært at udtale sig om fremtiden. Det er muligt, at man i et udvalg og i en betænkning kan udtale sig om den fremtidige udvikling, men også på landbrugets område udvikler tingene sig, og man kan sætte spørgsmålstegn ved, om udvalget havde udtalt sig på samme måde i betænkningen, såfremt de sidste ugers udvikling havde været bekendt.

På landbrugsområdet er der problemer, vi ikke kan vente med at tage stilling til. Skal erhvervet overleve nogenlunde i disse kritiske år, er der brug for stadige korrektioner af landbrugspolitikken. Betænkningen fra 1977 lagde op til ekspansion af landbrugspolitikken, tanker, der stod og faldt med nogle forudsætninger om den generelle økonomiske politik. Vi ved, at flere af forudsætningerne ikke holdt stik, men det bevirkede vel nærmest, at anbefalingerne i den betænkning viste sig at harmonere meget dårligt med virkeligheden.

Det af landbrugsministeren nu gennemførte landbrugsforlig i EF viser, at der ikke er plads for produktionsudvidelser, men at det er helt andre tanker, der skal frem i de kommende år.

I den skriftlige redegørelse beskrives meget kontant, at operationen i 1977 lykkedes, men også, at patienten skranter. I nogen udstrækning blev produktionsapparatet moderniseret, men privatøkonomisk blev udbygningen ingen succes. Renteomkostningerne er steget betragteligt siden 1977, og jeg beklager, at man ikke tidligere i folketinget har draget konsekvenserne af denne udvikling,

nemlig at det har været og er uhyre vanskeligt for landbruget at udvikle sig i en samfundsøkonomi med et enormt højt renteniveau som det, vi har kendt.

Jeg bemærker også, at det noteres, at der har været et skævt forhold mellem afkastningsevnen og priserne på produktionsapparatet i landbruget. I punkt 4 nævnes den høje realrente i landbruget, og der henvises til, at den utilstrækkelige skatteevne har medført, at afskrivningsreglerne ikke har kunnet udnyttes. Her er der igen en henvisning til rentens betydning for landbrugets indtjening, uden at man i fremstillingen drager de rette konsekvenser.

I punkt 5 fremhæves igen det, om jeg så må sige, politiske synspunkt, at kun en stor egenkapital og udnyttelse af afskrivningsmulighederne sikrer, at nyinvesteringer er økonomisk forsvarlige. Det er altså forudsætningen, at man har stor egenkapital, for, at man kan foretage sig noget som helst i øjeblikket i dansk landbrug.

Det må hertil bemærkes, at vel sikrer en stor egenkapital eller en større indtjening sikkerheden, når der investeres, men det er selvfølgelig ikke den eneste forudsætning, for med kapital til en rente, der er tilpasset landbrugets situation, kan det også gøres forsvarligt at gennemføre investeringer.

For det radikale venstre er det af betydning, at veluddannede landmænd kan etablere sig uden absolut at skulle være i besiddelse af den helt store egenkapital. Med det nuværende finansieringssystem og indtjeningsforholdene er det utilfredsstillende, at kun landmænd med stor egenkapital kan tillade sig at investere. Der er mange unge landmænd, der starter med en begrænset egenkapital, så vi kan være bekymrede for, at denne forudsætning virker afskrækkende.

Det er jo nok realistisk, at man ikke umiddelbart kan forvente stigende realpriser for landbrugsvarer. Derfor er der også et udsagn om, at vejen frem for at overleve er en omkostningsreduktion og en stærkere produktivitetsudvikling. Så kan man jo håbe, at en reduktion af omkostningerne kommer, og at en forbedring af produktiviteten får lov til at blive hos den enkelte landmand. Inden for fjerkræproduktionen har der i de senere år været en meget stærk produktivitetsfremgang, mindre foder pr. kilo tilvækst, men vi har set, at denne produktivitetsfremgang ikke

[Larsen-Ledet]

i de senere år er fulgt op af en økonomisk forbedring for producenterne.

Man henviser også til, at udviklingen i Danmark produktivitmæssigt har været svag sammenlignet med andre EF-landes. Jeg tror, det er svært at lave disse sammenligninger. Såvel jordbund som klimatiske forhold er forskellige fra land til land, men det er naturligt i denne forbindelse at henvise til forskning og forsøg og forbedring af driftsledelsen. Der skal sættes ind på disse områder: rådgivning og efteruddannelse; men man skal ikke tro, at det er mirakelmidler, der i en håndvending løser alle problemerne.

I 1977-betænkningen var det produktionsstigning, der var en af løsningerne. Denne gang tales der om produktudvikling og tilpasning og en såkaldt fortrængningskonkurrence. Vi kan så ønske og håbe, at de anvisninger har mere bærekraft end de råd, der dominerede i 1977-betænkningen.

I redegørelsen er der også en vurdering af den fælles landbrugspolitik og tendenserne tiåret ud. De skitserede tendenser er ikke særlig opmuntrende. De afspejler situationen, som den så ud sidste sommer, med overskudsproduktion på flere områder. Der er ikke i den forbindelse nogen konkrete beregninger af de økonomiske konsekvenser for dansk landbrug. Man kan vel sætte, at EF-politikken på landbrugsområdet i hvert fald ikke er blevet mere optimistisk siden trykningen af beretningen, og det er for mig lidt usikkert, om man kan lægge større vægt på forudsigelserne om, hvordan situationen ser ud om 6-7 år.

Med hensyn til strukturen i landbruget mener jeg i høj grad, at der er grund til at råde vagt i gevær. Vi er inde i en meget farlig udvikling, som er i færd med at ødelægge dansk landbrugs struktur. Det er meget vigtigt, at vi gør os det klart og, hvis vi er bekymrede over den udvikling, træffer foranstaltninger, der kan afdæmpe nedlægningen af landbrug. 60.000 landbrug forsvinder måske inden år 2000. Det resulterer i, at de ejendomme, der bliver tilbage, bliver større og dyrere. Det bliver sværere for kapitalsvage landmænd at etablere sig.

Vi skal kigge på landbrugsloven. Vi skulle gerne kunne tage fat på den, før aftalen partierne imellem udløber - de har aftalt en sidste ændring - for det er der for lang tid til. Jeg håber, at vi kan blive enige om disse par-

tier imellem at få nedlæggerne bremset. Det skal være sværere at nedlægge landbrug. Det skal være lettere at købe landbrug. Vi må acceptere deltidslandbrug. Vi må af hensyn til lokalsamfundene i det hele taget revidere landbrugsloven. Det er meget vigtigt.

Denne struktur er noget, vi i folketinget har indflydelse på. Her er det ikke bare verdensudsigterne og verdenskonjunkturerne, der gør udslaget. Spørgsmålet er, om vi er tilfredse med den strukturudvikling, vi er inde i. Ellers må vi prøve på at dreje den i en anden retning.

Med hensyn til fællesmarkedet og de foranstaltninger, der nu er truffet, har vi i går bedt landbrugsministeren komme til møde i landbrugsudvalget for at gøre rede for konsekvenserne af dette forslag. Vi finder, det er meget vigtigt, at vi så hurtigt som muligt får en indgående drøftelse af disse forhold. Det forlig, der er indgået, giver anledning til stor bekymring. Vi var i det radikale venstre helt klar over, at der skulle ske noget, og at vi ikke kunne køre videre med den udvikling, vi var inde i. Der skal en opbremsning til af den danske mælkeproduktion og af fællesmarkedets mælkeproduktion.

Det er helt klart, at dette griber ind i mange landmænds tilværelse. Der er mange landmænd, der har planlagt produktionsudvikling over en periode, og her kommer der et indgreb, som disse landmænd ikke havde forudset, og som kan få alvorlige konsekvenser.

I den forbindelse kunne jeg godt tænke mig at spørge landbrugsministeren, hvordan landbrugsministeren ville se på en eller anden form for pensionering af ældre mælkeproducenter. Vil landbrugsministeren være med til at gennemføre et sådant forslag for mælkeproducenter over en bestemt alder? Jeg nævner kun tanken og går ikke nærmere ind i substansen i det eventuelle forslag, men jeg mener, det kunne medføre, at de resterende producenter i mindre omfang ville mærke virkningen af det forlig, der er indgået. Jeg imødeser helt klart, at disse virkninger bliver meget alvorlige, og at vi i folketinget om kort tid kan blive præsenteret for en ret dramatisk situation i dansk landbrug.

Duetoft (CD):

[Duetoft]

Jeg vil gerne starte med at takke landbrugsministeren for en god redegørelse. Redegørelsen fortæller tydeligt, hvor vigtigt landbrugserhvervet er for det danske samfund, men også, under hvilke forhold landbruget lever, hvilke dårlige betingelser samfundet giver dette vigtige erhverv.

Med udgangspunkt i redegørelsen vil jeg gå ind i nogle af problemstillingerne og kommentere dem ud fra et CD-landbrugspolitisk synspunkt. CD står naturligvis bag regeringens redegørelse, og jeg synes også, at den på nogle punkter bærer præg af det.

Hvis vi begynder med at se på de situationer og betingelser, landbruget har haft, må jeg nok konstatere, at landbruget gennem de sidste 25 år faktisk kun i nogle få og korte perioder har haft en rimelig indtjening ved sin produktion.

Før vi kom ind i EF, var det ikke så mærkeligt, for da blev vi holdt ude fra en række markeder. Landbruget overlevede gennem støtte. Efter at vi kom ind i EF, skulle vi have alle muligheder; vi fik adgang til store markeder med vore gode landbrugsprodukter.

I begyndelsen gik det også godt, men i løbet af få år kom et andet problem, nemlig store omkostninger, ikke mindst renten. I starten klarede landmanden sig ved til stadighed at belåne sin ejendom i takt med værditilvæksten. Men lånene blev i høj grad brugt til at dække et driftsunderskud, altså til at leve for. Resultatet var, at gælden og dermed rentebyrden blev større og større.

På et tidspunkt måtte det naturligvis gå galt, og det gjorde det brat, da ejendomspriserne pludselig toppede og nærmest begyndte at falde. Mange landmænd måtte ydmygedes deres virksomhed og hjem gå på tvangsauktion. De brug, der var knap så hårdt ramt, klarede sig igennem ved hjælp af den stribe af nødhjælps- og tilskudsordninger, der i de seneste år blev foreslået af skiftende landbrugsministre. Faktisk har alle ordninger været gode og har hjulpet mange over en akut krise, mens andre udelukkende har skudt krisen foran sig.

Generelt kan man sige, at de mange milliarder, der i de sidste ca. 7 år er brugt til de forskellige støtteordninger, har været udmærkede forbindelser til et blødende landbrug, men de har ikke rigtig formået at hele sårene. Selv om nok ikke alle vil udtrykke det så

direkte, har jeg dog en fornemmelse af, at man på tværs af partierne er enige om, at nye traditionelle tilskudsordninger ikke længere er aktuelle. Vi må nu finde ud af, hvorfor landbruget bløder, og hvordan vi heler de sår, der er opstået.

Jeg tror, at der er større og større forståelse blandt politikere og landmænd for, at hovedproblemet er, at landbruget er meget kapitalkrævende, at kapitalen omsættes meget langsomt, og at kapitalen derfor er for dyr. Af landbrugets samlede produktionsværdi går over 25 pct. til rente. For industrien drejer det sig om ca. 3 pct. Landbruget og industrien skal konkurrere om den samme kapital. Man må nok sige, at det er en konkurrence på noget ulige vilkår.

Skal landbruget derfor tjene penge på sin produktion, er der groft sagt to muligheder: enten har den nye landmand godt en million kroner med hjemmefra, eller også må landbruget tilbydes kapital til en pris, der står i forhold til landbrugsproduktionens afkastningsevne. Jeg glæder mig over, at ministeren i redegørelsen viser åbenhed over for dette problem ved at sige, at det kan blive aktuelt at se på, hvorvidt de traditionelle realkreditbelåninger er gode nok.

Når vi prøver at se på, hvor landbruget er i dag og i fremtiden, kommer vi jo automatisk ind i strukturdebatten. CD mener, at de ting, der spiller en stor rolle, er styringsinstrumenter i landbrugets fremtidige struktur, fremtidige finansieringsmuligheder, en ændret landbrugslov, skattepolitikken, og hvordan fremtidens miljølov vil være. Disse hovedpunkter vil under alle omstændigheder spille en stor rolle for strukturudviklingen.

Finansieringen vil jeg ikke gå så meget ind på nu, blot konstatere, at pengenes pris har været af overordentlig stor betydning, bl.a. på grund af de store krav til egenkapital, som jeg tidligere har været inde på. Vi ser i dag mange forholdsvis store ejendomme blive solgt til sammenlægning eller til samdrift til en etableret landmand, som kan spare i skat, hvad produktionen ikke kan give. Det giver muligheder for landmanden med skatteevne, men til gengæld meget få muligheder for den unge landmand, der gerne vil starte.

Vedrørende landbrugslovene og de ønsker, CD har om ændringer her, skal jeg nøjes med at omtale de punkter, som efter vores opfattelse har størst indflydelse på struktur-

[Duetoft]

udviklingen. CDs klare mening er, at det også fremover skal være landmænd, der ejer dansk landbrugsjord. Det vil sige, at der fortsat skal være bopælskrav, som heldigvis nu af jordlovsudvalget administreres ret stramt, men det betyder også, at man skal have en rimelig landbrugsuddannelse for at erhverve sig en landbrugsejendom.

Det, at landbruget ikke skal fjernstyres af nogle kapitalinteresser, er de fleste partier enige i, men man må være opmærksom på, at hvis strukturudviklingen fortsætter, som det er set i de seneste år, vil det om måske en halv generations tid blive nødvendigt med andre ejerformer, fordi stort set ingen unge landmænd vil være i stand til at møde med tilstrækkelig egenkapital til at overtage de til den tid meget store brug. Ønsker man ikke den udvikling, kan det altså ikke nytte at slå sig til tåls med, at der er et stort flertal i folketinget, der ønsker at bevare selvejiet. Så må man gå til handling.

Når jeg siger, at CD f.eks. ønsker at bevare uddannelseskravet for landbrugsejendomme, så mener vi det naturligvis. Der er bare det ved det, at i dag er alt over 4.000 m² landbrugsejendomme – lidt generelt sagt. Jeg mener, at vi må dele landbrugsejendommene op i flere kategorier. For det første de helt små ejendomme. Det er ejendomme, som er nedlægningsværdige. Det betyder for det første, at alle kan købe dem uden specielle forudsætninger og dermed uden dispensation. Men jeg mener ikke, at de af den årsag kan forbigå jordlovsudvalget, for da de netop burde nedlægges, må det undersøges, om jord kan stykkes fra til en naboejendom. I den sammenhæng skal vi selvfølgelig kigge på sammenlægningsgrænserne. Viser det sig, at ingen naboer ønsker at købe jorden, men at der i øvrigt ligger bevaringsværdige naboejendomme, der burde have den, burde staten måske gå ind og købe jorden op for at sælge den, når der kommer nye folk på naboejendommene.

Jeg har med glæde bemærket, at ministeren i redegørelsen efterlyser flere penge til en aktiv jordfordelingspolitik. CD er enigt med ministeren i dette ønske. Måske kunne der skaffes nogle penge ved at sælge noget af den jord, som skovstyrelsen ligger med.

Den næste type ejendomme er den, jeg vil betragte som deltidslandbrug eller begyndelsesvejendomme. Her mener jeg fortsat, at der

skal være uddannelseskrav, eller at der efter en vurdering skal kunne gives dispensation. Hovederhvervskravet bør nok lempes yderligere, men køberen skal selv drive jorden – det giver adgang til uddannelsesattest efter de nuværende regler.

I det hele taget bør de lokale kommissioner mere ind i bedømmelsen af, hvorvidt en landbrugsejendom skal kunne nedlægges. Den nuværende 500.000 kr.s grænse er måske administrativt rar, men i praksis urimelig, ikke mindst fordi der er stor forskel på, hvad man får for 500.000 kr. i Ribe amt, i Storstrøms amt og i Bornholms amt. I praksis er det jo også sådan, at en samdriftsejendom, der har en vurdering på over 500.000 kr., ved at blive forsømt – måske bevidst – falder under grænsen, og så kan ingen nægte den nedlagt.

Den sidste kategori er de egentlige bæredygtige landbrug. Her mener CD, at de nuværende bestemmelser er gode nok, bortset fra sammenlægningsgrænsen, som jeg kort nævnte tidligere.

Der er en række andre sider af landbrugsloven, vi gerne vil kigge nærmere på, men det tillader tiden selvfølgelig ikke her. Lad mig derfor til slut glæde mig over, at ministeren faktisk direkte har sagt, at de danske landmænd skal være noget dygtigere. Jeg er overbevist om, at mange, ikke mindst i landbruget sely, går rundt og tror, at de er meget dygtige. Men sandheden er faktisk, at dansk landbrug i de seneste år er sakket agterud i forhold til nogle af vores konkurrenter.

Det er vel også netop på den baggrund, brancheorganisationerne er skudt op. Der er en række landmænd, der føler, at den rådgivning, de generelle organisationer kan tilbyde, ikke er tilstrækkelig, og det er den rent faktisk heller ikke, når vi sammenligner os med de sidste års udvikling i de andre EF-lande. Derfor er det mit håb, at de nye organisationer må blive anerkendt og dermed ikke afløse, men være et supplement til de generelle organisationer for de specialiserede landbrug, der ønsker at være med i den nyeste viden hele tiden.

Ove Jensen (FP):

Det har været karakteristisk for udviklingen i landbruget, at jo flere restriktioner, folketinget har fået ind i landbrugsloven, jo rin-

[Ove Jensen]

gere er landmændene blevet stillet på alle områder. Det må være den bedste begrundelse for at få disse restriktioner ophævet hurtigst muligt, hvis man vel at mærke ønsker at skabe bedre forhold for landmændene.

Landbrugsministeren omtaler i sin redegørelse udviklingen siden 1977, og der er flere af de forhold, som ministeren nævner, der er rigtige, men ministeren viger alligevel uden om de væsentligste årsager til, at det er gået så galt med landbruget, som tilfældet er.

Indledningsvis vil jeg sige, at når ansvaret skal placeres for den uheldige udvikling inden for landbruget, så kan vi godt starte med at frikende landmændene. Der kan selvfølgelig findes enkelte eksempler på landmænd, som er medskyldige i, at det er gået galt for dem, men det er undtagelsen og ikke reglen. Nej, når ansvaret skal placeres, kan vi roligt lade det blive herinde. Ansvaret skal placeres på det flertal af folketingsmedlemmer, der i den nævnte periode ved en forkert lovgivning har ødelagt landbruget og gjort det umuligt for landbruget at udnytte de store fordele, der i hvert fald indtil nu har været ved medlemskabet af det store fællesmarked.

Man har systematisk gennem årene over forskellige skatter drænet landbruget for kapital. Landbruget er et erhverv, der har stærkt svingende indkomster. Sådant var det i hvert fald for nogle år siden. I den sidste tid har det godt nok været mere stabilt – forstået på den måde, at nu har der konstant været lave indkomster. Årsagen til disse svingende indkomster er, at landbruget er fuldstændig afhængigt af vejrliget. Det har vi jo set et tydeligt eksempel på sidste år. Derfor er landbruget blevet ramt endnu hårdere af indkomstkattens svøbe end andre skatteydere. Hvis det endelig havde et godt år, hvor høsten var god, eller hvor der var gode priser på landbrugets produkter, skulle skatteministeren have den største part. Derfor var der ikke noget at stå imod med, når der kom et dårligt høstår, eller når der var faldende priser på den animalske produktion.

Dernæst har kapitalvindingsskatten også drænet landbruget for kapital. Der er masser af eksempler på, at der er betalt over ½ mill. kr. i kapitalvindingsskat ved generationsskifte på en ganske almindelig bondegård.

Det har selvfølgelig medført, at selvfinansieringsgraden i landbruget blev alt for lav. Landbrugsbedrifterne blev simpelt hen belånt

til op over skorstenene, for indtil landbrugs-krisen rigtig slog igennem for nogle år siden, var det relativt let at optage store lån i landbrugsejendommene. Samtidig blev der ført en fuldstændig ansvarsløs økonomisk politik, der pressede renten op over 20 pct., og så gik det rigtig galt.

Landbruget var over skatterne tømt for kapital. Derfor var det tvunget til at optage store lån. Det kunne med den høje rente ikke klare sine forpligtelser, og så kom tvangsauktionerne i stribevis.

For at nævne et eksempel på, hvor lidt indsigt et flertal af politikerne herinde havde i udviklingen i landbruget, skal nævnes, at lige på det tidspunkt, hvor det var ved at gå rigtig galt med landbruget, vedtog et flertal i folketinget, at landbruget skulle betale en særskat, og så fandt man nogenlunde samtidig ud af, at landbruget var et alt for frit erhverv. Landbrugsejendomme var efter flertallets mening alt for lette at omsætte. Derfor indførte man forskellige restriktioner i landbrugsloven om bopælspligt og hovederhvervskrav. Disse restriktioner gjorde det sammen med kapitalvindingsskatten næsten umuligt at omsætte landbrugsejendomme, og derved forhindrede man både dygtige og veluddannede unge landmænd og alle andre med interesse for landbruget i at gå ind i erhvervet.

Som det sidste skal nævnes det høje danske omkostningsniveau, som naturligvis også har medvirket til, at dansk landbrug er blevet ødelagt.

Hvis vi så ser på fremtiden for landbruget, ser det heller ikke for godt ud. Det må forudses, at EF-priserne på landbrugsvarer vil stige mindre end inflationen og omkostningsudviklingen herhjemme. Derfor må omkostninger og renter holdes nede. Der har været tale om et ret betydeligt rentefald indtil omkring nytårstid, men renten er jo nu i øjeblikket igen stigende, og det ser mest ud til, at denne kedelige udvikling vil fortsætte.

For at dansk landbrug overhovedet skal have en chance for en rentabel drift fremover, er det nødvendigt, at denne udvikling vendes. Landbruget skal som nævnt befries for en lang række restriktioner i landbrugsloven, som forhindrer en naturlig omsætning af landbrugsejendommene, og hvad enten man kan lide det eller ej, må det forudses, at der bliver færre og større brug. Det vil sim-

[Ove Jensen]

pelt hen blive nødvendigt for at få et acceptabelt driftsresultat.

Vi må i EF arbejde aktivt for, at landmændene opnår de højeste mulige priser for deres produkter, og i den forbindelse må vi være klar over, at Danmark som nettoeksportør af landbrugsvarer gør den bedste forretning ved at betale noget mere til EF-landbrugsordningen. Det er jo ingen dårlig forretning at få en daler hjem, hver gang man betaler en krone.

Vi må arbejde aktivt for, at landbruget ikke bliver belejret med nye restriktioner, heller ikke i EF. Det netop indgåede landbrugsforlig i EF er en katastrofe for de mest effektive mælkeproducenter, der har investeret store beløb i moderne staldanlæg og derfor har store renteudgifter. Den eneste mulighed, de har for at klare de store udgifter til renter og andet, er jo at holde mælkeproduktionen helt i top. Ved den kvoteringsordning, som nu er aftalt, er de afskåret fra at udnytte produktionsanlægget fuldt ud, og det vil for manges vedkommende være ensbetydende med, at de ikke kan klare deres udgifter. Resultatet vil ganske givet blive en ny række tvangsauktioner inden for landbruget, som vil skabe store problemer for de landmænd og deres familier, som det kommer til at gå ud over.

Også samfundsøkonomisk er forliget en alvorlig sag. Der er beregninger om, at der bliver tale om en indkomstnedgang på knap 1 mia kr., og at 4.000 arbejdspladser forsvinder. Desuden vil slagtingen af 65.000 køer fuldstændig slå bunden ud af oksekødsmarkedet, hvilket også vil give alle kvægbrugere indtægtsnedgang.

Landbruget er som sagt i forvejen belejret med en lang række restriktioner, som har været stærkt medvirkende til den lave indtjening i landbruget, og det nye kvotasystem vil forværre dette forhold ganske væsentligt. Det er en meget farlig udvikling for strukturen i hele landbruget, når myndighederne nu lægger et absolut loft over, hvad effektive producenter må producere.

Fællesmarkedets fødevarer skal naturligvis produceres dér, hvor der kan frembringes de bedste kvaliteter til de billigst mulige priser, og en dansk landmand med 100 køer kan betjene markedet betydelig bedre og billigere end en bjerghusmand sydpå med nogle få, dårlige køer, som bliver holdt i live ved for-

skellige tilskud. Derfor må landbrugsministeren arbejde for, at alle mærkværdige subsidier i EF bliver afskaffet, således at dansk landbrug kan konkurrere på lige vilkår. Det ville være til gavn både for den enkelte landmand og for valutaindtjeningen.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Betænkningen om en fremtidig landbrugs politik fra 1977 indeholdt i sin egen selvforståelse en masse gode grunde til, at Danmarks landbrugsproduktion skulle øges med 2 pct. om året trods problemer med overskud i EF. Det var der mange landmænd der troede på, og de blev indfanget i landbrugs krisen nogle få år efter.

I efteråret 1983 kom så den noget mere afdæmpede betænkning om samme emne, og de netop afsluttede aftaler om årets priser og de nyindførte kvoter viser med al tydelighed, at det er svært for ikke at sige umuligt at tjene penge på at producere landbrugsvarer til eksport. Landbrugets såkaldte nettovaluta-indtægter er på 7 år mere end fordoblet, men der er her tale enten om en produktion, som har fortrængt andre EF-landes produkter i EF, eller om varer, der gives store tilskud til, for at de kan eksporteres ud af Fællesskabet.

Hvad landbrugsejendommenes priser angår, ser vi med tilfredshed, at priserne er faldet til niveauet fra tiden, før de høje priser på EF-landbrugsvarerne satte gang i jordspekulationen.

VS mener i virkeligheden, at det at arbejde inden for landbruget burde kunne give en løn, som man kunne leve af, men vel at mærke en løn, som man ikke kan få en kapitalgevinst ud af. I den sammenhæng vil jeg godt spørge landbrugsministeren, hvor stor en del af indtægterne der består i direkte overførsler fra staten, som f.eks. investeringsstøtte. Er det mere eller mindre end en tredjedel af de 140.000 kr. i 1982-83, der nævnes i redegørelsen.

Alt for mange landmænd er blevet ramt af tvangsauktioner og tvangssalg. Den fejlslagne landbrugs politik, der er blevet ført, er blot gået ud over de svageste landmænd, alle de landmænd, som troede på de mange forsikringer om, at man bare skulle købe en dyr gård og så investere løs. Ingen er tjent med, at den ene landbrugsfamilie drives fra gården for blot at lade den anden komme til.

[Elisabeth Bruun Olesen]

VS har i den forbindelse støttet kravet om tvangsakkorder, som formindsker alle panter og bringer gælden ned på et niveau, som landbruget kan forrente. Forskellige grupper af landbrugere har rejst sådanne krav, som skulle støttes af en renteboykot, men det har der ikke være tilstrækkelig opbakning fra flertallet af landbrugere til, fordi man stadig væk har den opfattelse, at enhver er sin egen lykkes smed.

Redegørelsen fra landbrugsministeren indeholder ikke et eneste ord om tvangsauktioner, og jeg vil derfor gerne spørge: hvor stor en del af landbrugsejendommene har været på tvangsauktion i perioden?

Redegørelsen opstiller en lang række betingelser, som skal være opfyldt, for at der kan nyinvesteres i den animalske produktion. Alle de betingelser understreger blot for os, at det ikke er en specielt god forretning, at det faktisk er en dårlig forretning for det danske samfund at eksportere landbrugsvarer både inden for og uden for EF. Vi kan ikke være sikre på, at EF fortsat vil bruge penge, så Danmark kan eksportere svinekød til Japan og andre steder. Desuden anser vi det for et stort ernæringsmæssigt problem, at så mange foretrækker det svinekød, der har været mest kritiseret i kostdebatten.

Hvad omlægningen fra vårsæd til vinter-sæd angår, er vi glade for den, fordi det er et stort økologisk fremskridt. Vi ser dog gerne, at produktionsbegrænsninger på dette område gennemføres som nedsættelse af kunstgødningsforbruget og ikke som braklægning.

Vi skal diskutere landbrugets struktur om lidt, så det vil jeg ikke sige så meget om nu, men den vigtigste opgave for øjeblikket for VS er at holde fast i landbrugslovens principper om næreje. Derfor falder det os lidt svært at forstå bemærkningen om, at selveje skulle være noget naturligt, sådan bare noget helt naturligt, noget naturlovgivet. Ejerformen er som begreb noget menneske- og samfundsskabt, og derfor kan den ikke bare være naturlig. Vi anser kollektive ejerformer som andelslandbruget for velegnede. Fællesdriften giver mulighed for en demokratisk ledelsesstruktur og en rationel produktion, ligesom den også muliggør et glidende generationsskifte.

Hvad redegørelsens bemærkninger om generationsskifte angår, er vi faktisk glade for, at landbrugsministeren nu er opmærksom på,

at etableringsstøtten kan kapitaliseres. I den forbindelse vil vi bemærke, at Svend Karl-skov Jensen har haft den samme type overvejelser i venstrepresen, foranlediget af udtalelser fra den ny formand for landbrugsudvalget.

Landbrugsministeren gør også i sin redegørelse opmærksom på, at landbruget har fået store midlertidige tilskud, og at det ikke bare sådan kan fortsætte, når der skæres ned alle andre steder. Det synes vi er helt fint. VS har hele tiden anset de valgte kriseløsninger for nogle kostbare lapperier, som ingenting løste. Selve begrebet »andengangsgældssanering« er en skandale; én kriseløsning burde være tilstrækkelig, hvad det altså ikke har været. Derfor er vi glade for, at landbrugsministeren vil lægge mindre vægt på støtten til investeringer direkte i driften, fordi det er en form for støtte, som kapitaliseres direkte.

Om miljøspørgsmålet vil jeg til sidst blot sige, at der burde kunne produceres fødevarer af en god og sund kvalitet, dvs. uden indhold af medicinrester, sprøjtemidler og tungmetaller, og det burde være sådan, at produktionen var naturbeskyttende så meget, som det overhovedet kunne lade sig gøre, således at man undgik udpining, udvaskning og forgiftning af jorden. Men for at det skulle være en realitet, var det miljøet, der skulle sættes i centrum, og ikke landmændenes interesser.

Arne Bjerregaard (KrF):

Dansk landbrug har været og er stadig af stor betydning for det danske samfund både økonomisk og kulturelt. Men vi må også notere, at dansk landbrug har ført en omtumlet tilværelse siden 1920erne, for ikke at gå længere tilbage. Først fik de krisen i 1930erne, derefter mangelsituationerne i krigsårene i 1940erne, så fik de nogle hæderlige år først i 1950erne og så en afventende dvaletilstand i 1960erne, hvor de sådan set kun blev opretholdt med statstilskud, afventende, at man skulle komme ind i fællesmarkedet. Derefter, efter at vi kom i fællesmarkedet, en rivende udvikling i 1970erne, for så at løbe ind i en krise, som vel var forudsigelig.

Landbruget spiller stadig en stor rolle for nationaløkonomien. Af den samlede vareeksport udgjorde landbrugets godt 30 pct. i 1982. Et effektivt og velfungerende landbrug

[Arne Bjerregaard]

er derfor stadig af vital betydning for dansk økonomi.

Man må også sige, at landbrugene sammen med landsbybefolkningen har spillet en væsentlig rolle for hele den kulturelle udvikling i Danmark, vel stærkere her end i noget andet land. De rige folkelige bevægelser i forrige århundrede og op i dette århundrede fængede nemlig i landbefolkningen, slog rod dér og udviklede sig og var med til at skabe noget væsentligt i dansk kulturliv, var væsentlige for hele det danske samfund. Lad mig her i en parentes bemærke, at jeg med kultur ikke mener den kultur, man debatterer herinde; det har sjældent haft ret meget med kultur at gøre – det er almindeligvis det, man kalder »kulturens spejl«, man har diskuteret. Af dette voksede der højskole, efterskole, husmandsskole, landbrugsskole, foreninger i hobetal. De udsprang netop af denne befolkning og skabte en bred folkelig udvikling, som jeg mener førte os frem i forreste række af nationer og var en medvirkende årsag til, at dansk demokrati i 1930'erne stod så stærkt, som det stod, og ikke blev blæst omkuld som i så mange andre lande.

Jeg har taget det sidste med, som så mange glemmer, fordi jeg mener, det er væsentligt for samfundsforståelsen, og jeg har også taget det med, fordi det er nødvendigt, når vi politisk skal tage stilling til: hvad vil vi med dansk landbrug i fremtiden? Det er vel meningen med debatten. De historiske betragtninger fortæller os nemlig, at vi ikke uden væsentlige negative samfundsmæssige konsekvenser kan reducere landbruget til en brik i samfundsökonomien.

Det er sagt ofte i denne sal fra landmænd og organisationer, at blot landbruget igen bliver frit og uafhængigt af politikernes indblanding, vil det blive til gavn såvel for samfundet som for erhvervet. Hvis jeg ellers kender min historie ret, har vi såmænd styret landbrugerhvervet gennem love og forordninger, siden stavnsbåndet blev ophævet i 1788. Selve ophævelsen af stavnsbåndet, lov om udflytningsretten m.m., var jo et indgreb i landbrugets strukturudvikling, og siden 1788 har vi direkte og indirekte styret landbrugsudviklingen og netop derved vel skabt et landbrug, som helt op til 1960'erne var absolut førende på en række væsentlige områder. At vi senere har tabt terræn på det landbrugsmæssige område og på det udviklings-

mæssige område inden for landbruget, skyldes netop manglende politiske tiltag på området.

Endelig er der vel næppe nogen i dag, der vil påstå, at landbrugspolitikken i EF har noget som helst med fri markedspolitik – eller jeg havde nær sagt fri markedsdannelse og fri økonomi – at gøre. Det er klar styring. Det sidste er vi nødt til at gøre os klart, når vi vil diskutere landbrugets fremtidige udvikling. Det må jo stadig væk være formålet med debatter også i folketinget at finde en politisk afklaring af, hvad vi vil gøre, eller hvad vi ikke vil gøre. Eller sagt enkelt: vil vi gøre noget? Og hvis vi vil gøre noget, hvad vil vi så gøre?

Ønsker vi den udvikling fortsat, som er begyndt, og som faktisk vil føre frem til, at vi i løbet af ganske få år – i al fald inden år 2000 – kun vil have 25.000–30.000 egentlige landbrug tilbage, hvilket igen fører til uheldige problemer, idet det vil føre til en betydelig affolkning i landområderne? Ønsker vi det? Eller ønsker vi de forskellige brugsstørrelser bevaret med de muligheder, der vil blive givet for både unge og ældre, for heltidslandmænd og deltidslandmænd osv.? Ønsker vi selvejet bevaret? Eller ønsker vi, at kapital udefra skal erhverve landbruget, således at fremtidens landmænd bliver afdelingsledere, filialbestyrere i et aktieselskab eller fondsbestyrere for en del af en fonds aktiver? Det er spørgsmålet. Det er det politiske spørgsmål, men det er også et spørgsmål for organisationerne, som da også alle har udtalt sig.

Om det politiske skal jeg foreløbig kun nævne, at jeg har noteret mig forskellige politiske udtalelser, og jeg har selvfølgelig også noteret mig med interesse landbrugsudvalgets formands udtalelser desangående.

Tolvmandsforeningerne udtalte i deres strukturindlæg af 14. februar i år, der er sendt til samtlige partier:

»Landbrugsloven indeholder en række restriktioner, der forhindrer landbrugets udvikling. Enhver landmand bør have lov til at indrette sig med den ejendomsstørrelse og driftsform, han ønsker, og hvis selskaber og institutioner fik lov til at investere i landbruget, ville det løse en række problemer for både den ældre og den yngre landmand.«

Tilsyneladende en forsigtig udtalelse fra Tolvmandsforeningerne, men ved nærmere læsning af den tilsendte udtalelse må man

[Arne Bjerregaard]

notere, at det er ganske klar tale. Hvis jeg igen får lov til at kigge tilbage på historien i mit eget område, Vendsyssel og Han herred, må jeg notere, at med disse landbrugsmæssige synspunkter må vi måske om føje år notere, at Han herred og Vendsyssel ejes af Kirsten Stallknechts ubeskattede formue, som det i sin tid var ejet af salig Stygge Krumpen. Hvad man så vil foretrække, kan en historisk betragtning måske afdække for den enkelte.

Landboforeningerne udtaler sig mere forsigtigt, men udtaler dog i en skrivelse sendt til de politiske partier den 13. marts 1984:

»Sammenlægningsgrænserne og samdriftsgrænserne bør smidiggøres, og arealgrænserne bør ajourføres.«

Her ønsker man dog klart selvejet fastholdt. Hvad landboforeningerne i øvrigt mener med deres udtalelse, står mig ganske uklart.

Husmændene fører derimod ganske klar tale. De ønsker under alle omstændigheder familiebruget bevaret. Jeg skal ikke lægge skjul på, at kristeligt folkeparti i princippet er enig med husmændene, men jeg må erkende, at den tekniske udvikling og kapitalomkostninger taler imod familiebruget i fremtiden.

Indledningsvis fremførte jeg, at spørgsmålet var, om vi politisk ville gøre noget eller ikke gøre noget, og lysende klart er det, at gør vi ikke noget, sejrer Tolvmandsforeningernes synspunkter. Ønsker vi ikke dette, kræver det en aktiv indsats fra politisk hold, en vis nytænkning og en væsentlig reduktion af de politiske og ideologiske spærrebomme.

Det fremføres ofte, at landbruget må leve uden særordninger. Landbruget må dele vilkår med de øvrige erhverv, siger man, bl.a. med hensyn til belåning. Men da landbruget er et særdeles kapitaltungt erhverv, er lige belåningsvilkår dårligere vilkår for landbruget end for andre erhverv. Jeg bemærker, at direktør i Kreditforeningen Danmark – Charles Jensen – i bladet Effektivt Landbrug, nr. 1, side 54, udtaler:

»Landbruget kan ikke betale rente på almindelige markedsvilkår.«

Hvad gør vi så? Da min tid er udløbet, skal jeg ikke svare herpå, men fremføre det under den næste debat.

Jeg vil gerne først sige tak til ordførerne for de udmærkede indlæg, der har været vedrørende vores rapport om landbrugets forhold.

Der er nogle ordførere – det gælder hr. Stavvad og hr. Gade – der har bebrejdet mig, at der ikke var perspektiver i, ikke lå nogen politik i denne redegørelse. Det kan de selvfølgelig have noget ret i, men formålet med rapporten og formålet med redegørelsen fra min side var, at vi skulle prøve på over for folketingsrådet at få en dialog i gang, en debat om disse problemer. Ikke ud fra fastlagte retningslinjer; vi ville prøve noget andet, således at vi i fællesskab kunne finde ud af: hvad er egentlig perspektiverne, og hvordan skal vi løse de problemer, der er? Det er at betragte som et oplæg til aktiv medvirken i, hvordan vi løser de strukturændringer, der er på vej i landbruget, og hvilken placering landbruget skal have i det øvrige samfund, både kulturelt, valutamæssigt og beskæftigelsesmæssigt.

Hvis vi går ud fra 1977-betænkningen, som nogle ordførere har været inde på, så opstiller den nogle forudsætninger. Den siger, at det var fornuftigt med en 3 pct. stigning i produktionen, forudsat at der ikke skete ændringer, og at den økonomiske politik var tilpasset hertil. Jeg synes, den nye rapport siger ganske klart, at rapporten fra 1977 er rigtig ud fra sine forudsætninger, men de, der ikke skabte forudsætningerne, var regering og folketing.

Renten har været inde i billedet. Det er et punkt, der viser, hvor det går galt, og hvor voldsomt det går galt og ødelægger det i og for sig fornuftige perspektiv, der var i 1977-rapporten. Rentebelastningen steg fra 1978–79, hvor den var 4,7 mia kr., til 1981–82, hvor den var 8,4 mia kr. Bruttofaktorindkomsten steg i samme periode med 3,8 mia kr., men denne stigning i bruttofaktorindkomsten bliver næsten fuldstændig opslugt af rentebelastningen. Der er 100 mill. kr. tilbage, men da tallene ligger så tæt på hinanden, er der måske reelt tale om et minus. Det er her, fejlen begås. 1977-rapporten var rigtig nok, men fejlen begås i dette ting – selvfølgelig sammenlagt med, at der kom faktorer udefra, som medvirkede til det. Vi var ikke i stand til at forhindre, at disse faktorer kom til udtryk, som de gjorde. Resultatet var, kan jeg sige til VS' ordfører, at der var ca. 4.000

Landbrugsministeren (Niels Anker Kofoed):

[Landbrugsministeren]

tvangsauktioner. Det var resultatet på privat-økonomisk basis.

Det er udmærket, at vi forsøger at lære af fortiden, og det er også derfor, redegørelsen er lagt så bredt op for at belyse: hvordan er situationen, og hvilke muligheder er der?

Jeg giver hr. Gade ret i, at her er brug for fantasi, og jeg tror ikke alene, det er mig, der skal have fantasi, alle skal have fantasi. Men jeg vil dog indskyde, at problemernes løsning ligger ikke i at gå over til mindre produktivitet eller i at tale om det mærkelige grønne landbrug, hvor man ikke skal anvende de tekniske hjælpemidler med hensyn til kemikalier, og hvad det nu er. Det tror jeg ikke er løsningen. Jeg tror, løsningen er, at produktiviteten hæves, men man må selvfølgelig være klar over, hvilke konsekvenser det kan få for miljø og den slags.

Inden jeg går over til at svare de enkelte ordførere, vil jeg nævne et væsentligt spørgsmål, som man har været inde på fra hr. Stavvad og fra hr. Gade – og der lød også kritik fra hr. Ove Jensen – nemlig vores forhandlingsresultat i EF. Jeg beklager selvfølgelig over for hr. Gade, at markedsudvalget ikke har været indkaldt – jeg var parat til at komme allerede mandag – men jeg vil dog indskyde den bemærkning, at jeg håber da, hr. Gade har været tilfreds med, at jeg har anmodet markedsudvalgets medlemmer om hver uge at måtte komme til markedsudvalget for at aflægge referat af, hvor langt vi nu var nået i forhandlingssituationen. Det var nødvendigt at orientere pressen mandag for at få bortvejret nogle af de misforståelser, der har været.

Hr. Stavads kritik af landbrugsforliget – det er ikke nogen undskyldning fra min side, men bare en beklagelig ting – bygger på fejl-vurderinger. Det kan jeg ikke bebrejde hr. Stavvad, for han har ikke haft mulighed for at få det rigtige udgangspunkt.

Lad os tage mælkesituationen. Hvad var situationen? Det er ikke rigtigt, når man siger, at der her er et tab på 1 mia kr. fra 1. april. Det er helt givet, at 1983-situationen ingen som helst muligheder havde for at blive gentaget i 1984.

Til hr. Larsen-Ledet vil jeg gerne sige, at jeg har advaret fra denne talerstol og rundt i landet fra 1. juli sidste år. Jeg har advaret alle om, at den situation, som vi var i i 1983, ikke kunne fortsætte. Vi kan ikke finansiere

en overskudsproduktion af mælk på 15–16 mill. t. Det vil man ikke finde sig i. Hvorfor skal man støtte en produktion, der ikke engang kan foræres væk? Det kan derfor ikke komme som nogen som helst overraskelse, at vi måtte nedskære produktionen kvantitativt.

Hvad har vi så gjort? Hvor meget har vi så nedskåret den kvantitative produktion? For Danmarks vedkommende kan jeg sige – også til den kritik, der er rejst – at for 1984 skal vi afgive 5,6 pct.; vi skal nedskære produktionen i 1984 med 5,6 pct. i forhold til 1983. Et land som Tyskland skal nedskære med 6,7 pct., Holland med 6,6 pct. og England med 6,0 pct., så jeg tror ikke, man kan sige, at vi har givet efter på dette punkt.

Med hensyn til Irland har vi alle sammen været enige om, at det var fornuftigt, at Irland skulle have særregler. Irland fik en fornemmelse af på topmødet i Athen, at deres særlige situation skulle tilgodeses. Hvad var deres ønske? Deres ønske var 1983-produktionen plus 265.000 t plus 5 pct. i forøgelse hvert år i 5 år. Hvad fik Irland? De fik 1983-produktionen plus 245.000 t, og dér blev de stående, så man kan ikke bebrejde os, at vi har ydet særlig meget. Irland er set ud fra et irsk synspunkt måske det land, der har givet mest efter i forhold til deres ønsker og i forhold til deres krav.

Hvad betyder det så for os? Det betyder, at vores garantimængde for 1984–85 bliver 4,9 mill. t. Her skal man også se på, hvordan vores produktion har været tidligere. Det er ikke længere tilbage end i 1981, da var vi nede på 4,8 mill. t, i 1980 4,9 mill. t og i 1979 4 mill. t. I øjeblikket er vi på 5,2 mill. t. Jeg kan derfor ikke acceptere, at man siger, dette er en katastrofe.

Hr. Ove Jensen er tilhænger af markedspleje, og for hans egen produktion har jeg i hvert fald indtrykket af, at han har den opfattelse, at man må tilpasse sig markedet, man producerer efter markedet. Jeg tror ikke, at hr. Ove Jensen fortsætter med sin minkproduktion, uanset om der er behov for det på markedet. Vi kan ikke holde til, at der er en sektor i landbruget, der overhovedet ikke behøver at tage hensyn til markedsudviklingen.

Vi kunne også have gjort det på en anden facon. Vi kunne have nedsat prisen. Vi kunne have nedsat prisen og sagt: vi vil ikke acceptere at betale så mange penge, vi tager i

[Landbrugsministeren]

stedet for bare en kvantitativ regulering og nedsætter prisen. Så var prisen formentlig faldet med omkring 20 pct. Havde det været en fordel? Så tvivler jeg på, at vi kunne have holdt en ordentlig økonomi, og jeg tror i hvert fald ikke, at dansk mejeribrug var i stand til at leve op til det.

Der har været talt om, at vi kan afsætte al vores produktion af mælk, og at det er helt vanvittigt, at Danmark skal reducere sin produktion. Nu er vi i Fællesskabet, og så skal man vel også i al beskedenhed gøre opmærksom på, at dette Fællesskab yder jo visse subsidier og tilskud til vores produktion, og det er vi også interesseret i, kan jeg forstå. Jeg kan fortælle, hvordan det hænger sammen. Hvis vi nu ikke havde fået en løsning, så havde Kommissionen kun haft ét middel forvaltningsmæssigt, nemlig at tage fat på restitutionerne og interventionssystemet.

Jeg kan sige til hr. Gade i den forbindelse, at vi har fået en erklæring fra Kommissionen, der har sagt, at i relation til den pakke, vi har lavet, er Kommissionen klar på at stille de fornødne forslag, således at finansieringen af denne pakke er sikret. Derfor må jeg svare hr. Gade, at restitutionspolitikken skulle også være sikret ifølge Kommissionen. De vil ikke gribe ind over for restitutionerne efter denne pakkeløsning.

Hvad betyder restitutionerne? Vi har jo en interessant produktion af fetaost. I 1983 producerede vi 91.000 t fetaost, der eksporteres. Denne eksport ville ikke have været mulig, hvis vi ikke havde fået eksporttilskud på op til – nu skal man høre efter – 7.896 kr. pr. t. Jeg kan sige, at allerede i de første 10 uger af 1984 har der været eksporteret 16.000 t fetaost. Det er ca. 9.000 t mere end i tilsvarende periode sidste år. Ca. 45 pct. af værdien er tilskud. Hvad ville resultatet have været, hvis vi ingen aftale havde fået og disse eksportrestitutioner var faldet væk? Jeg tror, at både mejeribruget og tingets medlemmer vil forstå, at så kunne man kalde det en katastrofe; så havde det været en katastrofe af rang, for så havde vi måske mistet værdier for 1½–2 mia kr.

Hvis jeg skal slutte afsnittet her om EFs landbrugspolitik, kan jeg bare sige, at man kan vurdere det, som man vil, men ud fra det foreliggende Kommissionsforslag stod vi til at tabe en produktionsværdi på ca. 700 mill kr., og ved afslutningen af prispakken

fik vi et plus på 60 mill. kr. Jeg kan ikke se, at vi har givet så voldsom meget efter. I hvert fald ser det ud til, at andre lande også har måttet give efter.

Det er rigtigt, at mejeribruget vil blive dem, der bliver hårdest ramt, men jeg kan sige, at mejeribruget bliver mindre ramt nu end efter Kommissionens forslag. Jeg skal redegøre nærmere for det i markedsudvalget ved referatet i morgen, men det var for lige som at sætte det på plads.

Hvilke perspektiver giver det så? Som det også er påpeget i rapporten, kan det måske give os et billede af, at for den del af vor produktion, som vi afsætter på tredjelande, er der en vis risiko. Selvfølgelig er restitutionerne bevaret i øjeblikket og måske også nogle år fremover, men spørgsmålet er: hvor længe vil man kunne holde restitutionspolitikken, og hvilket prisleje vil man lægge sig på internt i EF? Jeg tænker på kornpolitikken, som er basis for den øvrige prispolitik. Vil man nærme sig stærkt til det såkaldte verdensmarkedsniveau? Så bliver der nogle andre perspektiver. Det er derfor, rapporten siger, at vi nok skal prøve at satse på mere konkurrencefortrængende eksport inden for EF. Det kræver, som flere ordførere har været inde på, en stærkere produktudvikling og en forædling af vore produkter, for det er klart, at skal vi have en ordentlig pris, kan vi ikke levere bulkvarer til dette marked; så må vi nøjes med minimumsindkomster for vores producenter. Derfor er jeg enig med de ordførere – det er vist alle ordførere – der er inde på forskning og den slags. Det mener jeg at vi skal sætte endnu stærkere ind på, så vi kan gøre det muligt for erhvervet at tage fat på disse ting.

Til hr. Stavad skal jeg sige, at jeg lukker ikke øjnene for strukturændringerne, men jeg har lagt frem, hvilke problemer der er.

De fleste ordførere har været inde på strukturpolitikken. I betænkningen viser man, hvordan det kan gå. Bl.a. er der på side 64 et afsnit, der viser, hvordan udviklingen i svineproduktion og kvægproduktion vil være. Hvis det holder stik, kommer vi ned på, at to tredjedele af vor produktion af mælk foregår på ca. 8.000 bedrifter, og at to tredjedele af svineproduktionen vil foregå på ca. 7.000 bedrifter. Det giver selvfølgelig anledning til nogle overvejelser, for hvis disse bedrifter skal overtage to tredjedele af vores

[Landbrugsministeren]

produktion, vil det medføre nogle gener på anden vis. Det vil medføre nogle miljøgener. Det er klart, at hvis man skal have svineproduktion med en 8.000-10.000 grise på én bedrift, så kommer der i hvert fald en vis lugt ud af de stalde, så de skal i hvert fald ligge i nogenlunde afstand fra anden bebyggelse. Det er den ene side af sagen.

Den anden side af sagen er: hvordan kommer landdistrikterne så til at se ud? Kommer vi så tilbage til landskaber som før udflytningen i 1780'erne, det vil sige, at der er nogle store bedrifter; ellers er alt andet øde? Det skal vi også tage under overvejelse. Det landskab, vi har, blev skabt af de store landboreformer i slutningen af det 18. århundrede.

Jeg vil bare gøre opmærksom på, at da den såkaldte store landbokommission – en af de kommissioner, der arbejdede hurtigt – afgav betænkning i løbet af 1½ år, blev resultatet, at det danske landskab forandrede sig totalt på 30-40 år. Hvor står vi nu 200 år efter disse landboreformer? Er vi på vej til at samle det i en form for landsbysamfund, eller vil vi kunne bevare det landskab, som vi har i dag?

Det stiller krav til jordlovene, det stiller krav til planlægningslovene. Er vores planlægning fornuftig? Vi kører stadig væk på en forældet planlægningsfilosofi fra Christian IV's tid. Der har vi heller ikke haft nogen fantasi. Det skal også med i overvejelserne, når vi skal diskutere landbrugets struktur. Hvilken størrelse brug ønsker vi? Hvordan skal deltidslandbrug være? Skal der være jordtilliggende, eller skal der ikke være jordtilliggende?

Jeg synes, det var så godt at høre på debatten her i dag, for ingen låste sig fast, og ingen havde patentløsninger. Det tager jeg som et positivt udtryk for, at så kan vi i hvert fald prøve på at bruge vores kræfter i fællesskab. Den fantasi, vi nu er mere eller mindre besjælet med, tror jeg vi har brug for at slå sammen, så vi kan få de nødvendige løsninger, for der er ingen patentløsninger her.

Med hensyn til spørgsmålet om skatter er jeg enig med hr. Rønholt og hr. Ivar Hansen – og også delvis med hr. Stavad – der anerkender, at det er svært at beskatte landbruget på samme vis som andre skattepligtige personer, altså beskatte landbruget som personligt ejede virksomheder. Derved bliver landbruget

diskrimineret over for andre virksomheder, som har mulighed for at organisere sig som anpartsselskaber. Det skal vi også se på, for der trækkes jo kapital ud af landbruget skattemæssigt hvert eneste år hos dem, der har indtjent den. Vi skal også satse på de landbrug, der har indtjening. Vi har nok koncentreret os for meget – men det har været nødvendigt – i mange år om de landbrug, der ingen indtjening har, men jeg tror også, vi skal til at forberede landbruget på, at meningen med landbrugspolitikken er, at landbruget skal give en indtægt for landmanden. En indtægt giver også skatteevne, men det kan ikke hjælpe, at vi har diskriminerende skatteforhold. Vi pålægger landbruget at være selvejerbedrifter, og vi pålægger dem dermed også, at de skal betale skat som personer og ikke som selskaber. Derfor bliver der en diskriminering. Det problem må vi have løst.

Spørgsmålet om værdistigninger kommer frem tid efter anden. Nogle har det i deres ideologiske program og tager det frem og pudser det af. Min erfaring i politik har været, at værdistigningsafgifter aldrig har kunnet afbøde prisstigninger. Det har de aldrig kunnet. Uanset hvordan man beskatter værdistigningerne, så fortsætter værdistigningerne. Men hvis vi nu havde haft en værdistigningsafgift i denne periode her, hvordan var det så gået? Hvordan var det så gået i landbruget? Hvis man havde taget værdistigningsafgift også af den inflatoriske værdistigning, så havde man tappet landbruget yderligere for egenkapital. De værdistigninger, man fik fra 1972 og frem til 1979, er tabt alle sammen nu, så man behøver såmænd ikke være så bekymret. Men uanset at man har haft jordbeskatning og alt det her, så har man altså ikke kunnet forhindre stigninger i jordpriserne. Jeg tror i hvert fald ikke, at det er en vej frem med yderligere beskatning. Jeg mener, at vejen frem må være, at man har mindre beskatning og dermed gør landbruget mere konkurrencedygtigt.

Jeg har også et par bemærkninger til hr. Gade og andre, der gør opmærksom på miljøproblemerne. Jeg synes, det er udmærket at rejse disse spørgsmål, for selvfølgelig vil vi komme ud for flere og flere miljøproblemer, efterhånden som produktionen koncentrerer. Der har vi erfaring fra byerhvervene, og det vil vi også opdage i landbruget. Men jeg vil godt have, at denne miljødebat

[Landbrugsministeren]

kommer mere på et realistisk grundlag. Jeg kan huske, at for et år siden kørte den meget miljøbevidste debat – det nærmede sig det religiøse – på, at kunstgødningsforbruget var skyld i forureningen af vores grundvand. Jeg gjorde opmærksom på i al stilfærdighed, som det er min natur, at det var ikke kunstgødningsforbruget, der var problemet, for det kan vi styre; dér ved vi nemlig, hvor meget vi bringer ud, og vi har også metoder nu, som gør, at vi nøjagtig ved, hvor meget planterne kan optage af dette stof. Nej, det, der er problemet, er naturgødningen. Det fornemmede jeg kom som en stor overraskelse for dem, der var mere miljøbevidste – i hvert fald udadtil – end jeg er. Nu er det altså naturgødningsproblemer, vi har, med den koncentration, vi har. Det er et spørgsmål om at fordele denne naturgødning. Det er også et spørgsmål om at finde ud af: hvad indeholder naturgødningen? Men nu har vi også dér fået metoder, så vi kan analysere det, således at vi bedre kan dosere de rigtige mængder.

Jeg vil gøre opmærksom på, at uden hjælp fra de miljøbevidste har dansk landbrug været foran. Nu er vi ved at få et grønt Danmark. Tænk jer, vi er ved at få et grønt Danmark, også i landskaberne! Vi begynder nu på vinterafgrøde, som gør, at miljøproblemerne bliver mindre, meget mindre. Jeg ved godt, at det er der andre der har påpeget, men nu sker det. Det har måske også noget at gøre med en forskning, som har været bagefter. Jeg beklager meget, at vi i begyndelsen og langt op i 1970'erne, hvor man i folketinget vedtog at nedskære bidragene til forskning inden for landbruget, tænkte på helt andre ting. Forskning i landbruget betød ikke så meget, den kunne man bare skære ned på. Men hvad blev resultatet? Resultatet blev, at vi kom bagefter, som flere af ordførerne har været inde på. Det må vi i fællesskab se at få rettet.

Jeg tror, jeg har været inde på de fleste af de synspunkter, der har været fremme.

Hr. Larsen-Ledet var inde på, at indgrebet i mælkeproduktionen ikke var forudset. Det var det. Det burde det også have været. Men som jeg sagde før: hvor stort er indgrebet egentlig? Min fornemmelse er, at vores problem – måske overraskende – i 1984-85 bliver: kan vi komme op på den garantimængde? Jeg er lidt nervøs for, at mælkeproduktionen vil gå tilbage, således at vi måske får

svært ved at holde garantimængden, som vi gerne skulle opnå, for ellers får vi ikke den fordel. Jeg vil på nuværende tidspunkt ikke udtale mig om førtidspensionering. Jeg vil udtale mig på den måde, at det, vi nu har lavet med mejerikvoter – som for øvrigt er et dansk forslag, fordi vi ikke ønskede individuelle kvoter – skal vi have sat i system, og det tager en 14 dages tid, før vi bliver færdige med det. Før vi har fået det sat i system, kan vi i hvert fald ikke vurdere virkningerne af de problemer, der er rejst. Jeg vil ikke udtale mig om førtidspensionering, eller hvad man kan finde på. Jeg vil bare advare imod at animere til for kraftig påvirkning i retning af, at man skal slagte køer. Lad nu være med at tro på alle de regnestykker: 35.000 og 75.000 køer. Der er nogle forudsætninger, der er stabile, man lægger ind i disse regnestykker, men der er én ting, man ikke kan beregne, nemlig: hvordan reagerer folk? Derfor kan jeg ikke sige, om der skal slagtes 40.000 eller 75.000 køer, men jeg er klar over, at der er nogle køer, der bliver arbejdsløse. Men at det skulle blive så mange, som der er stillet i udsigt, det tror jeg ikke på.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.54

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptoges.

Stavad (S):

Jeg må indrømme, at jeg kunne godt have lyst til at tage fat i en række af de indlæg, som en del af ordførerne kom med i første runde, men på grund af tidnød bliver jeg nødt til at prioritere.

Hr. Larsen-Ledet siger, at vi skal have bremset nedlægningsudviklingen, og vi skal have lettere køb af landbrug, og hr. Larsen-Ledet mener, at vi i den sammenhæng bør optage forhandling om det forlig, vi har om landbrugsloven i øjeblikket. Hertil vil jeg gerne på socialdemokratiets vegne sige, at vi er absolut parat til at tage den drøftelse, og hvis vi kan nå til enighed i respekt for det

[Stavad]

forlig, som ligger, og nå til enighed om nogle ændringer, så er vi også helt åbne over for, at de ændringer eventuelt kan få virkning inden udgangen af 1985. Her vil vi meget gerne være positive.

Må jeg så vende mig til landbrugsministeren, som siger, at det er da muligt, at redegørelsen mangler perspektiv, men at det faktisk er helt bevidst, og at redegørelsen skal opfattes som et oplæg til debat med folketingets partier. Jeg synes, jeg vil takke for, at det er i den ånd, redegørelsen er fremsat, og vil gerne på socialdemokratiets vegne give tilsagn om, at vi meget gerne vil medvirke i de drøftelser, at vi meget gerne vil være med til at forsøge at præge den landbrugspolitik, som vi skal have tilrettelagt for de kommende år. Jeg vil da også godt sige, at jeg ikke tror, det havde skadet, om landbrugsministeren på en række områder havde været lidt mere konkret, men det synes jeg vi skal lade ligge, og jeg håber, vi får noget fornuftigt ud af de videre drøftelser.

Så var landbrugsministeren også inde på det forlig, som er indgået. Landbrugsministeren mente at kunne tilbagevise de spørgsmålstejn, vi havde sat ved fornuften i forliget. Jeg synes, landbrugsministeren kom lidt let om ved det. For det første må vi konstatere, at på trods af at vi har haft en dansk holdning, der har sagt, at vi ikke ønsker individuelle kvoter, så har den mejeriløsning, som landbrugsministeren betragter som en sejr, som konsekvens, at vi vil få individuelle kvoter ude på den enkelte landbrugsbedrift.

Så siger ministeren – det synes jeg nok var lidt stærkt sagt – at Irland måske er det land, der har givet sig mest i forhold til udgangspunktet. Det var nogenlunde, som landbrugsministeren formulerede det. Jeg synes, at landbrugsministeren strammer den en hel del. Når Irland stiller meget store krav, meget langt fra de krav, som andre lande skal opfylde, mener ministeren næsten, at det er en sejr, at Irland opnår en særstilling, der er helt, helt forskellig fra den, andre lande har fået, nemlig at man skal have mulighed for at udvide produktionen ganske kraftigt i forhold til 1983, mens vi andre skal reducere meget kraftigt i forhold til 1983. Dette skal siges på baggrund af, at Irland, hvis vi tager udgangsåret for andre lande, i 1981 havde forøget sin produktion med 12 pct. i forhold til 1977, og når jeg nævner 1977 og synes,

1977 er interessant, er det, fordi det var det år, hvor man vedtog en præmieordning for ikke at markedsføre mælk og mejeriprodukter. Den præmieordning blev fulgt op af en henstilling fra Ministerrådet og Kommissionen om, at landene skulle begrænse deres mælkeproduktion. Vi kan konstatere, at det eneste land, der har opfyldt den henstilling, er Danmark, som i 1981, som er udgangsåret for forliget, har reduceret sin produktion med 2 pct. i forhold til 1977, mens alle de øvrige lande har forøget deres produktion. Her synes jeg, landbrugsministeren har været for dårlig, at han har været for nervøs for, at der ikke kom et forlig hurtigt nok. Det, landbrugsministeren fortalte os om konsekvenserne, hvis ikke der blev et forlig, føler jeg, at landbrugsministeren har følt som en så tung byrde, at han faktisk ikke har kunnet forfægte danske synspunkter på en rimelig måde. Man har nemlig accepteret et udgangspunkt, hvor Danmark har opfyldt de henstillinger, der var kommet fra Kommission og Ministerråd, hvor andre lande ikke har gjort det og får gevinsten oven i hatten.

Jeg vil også godt sige om den erklæring, som ministeren har fået fra Kommissionen om restitutionerne og finansieringen, at det jo ikke er Kommissionen, der i den sammenhæng er mest interessant. Det mest interessante var, at den britiske landbrugsminister efter forhandlingerne sidste mandag sagde, at man fra britisk side mente, det kunne finansieres over restitutionerne. Derfor vil jeg spørge landbrugsministeren, om han har fået en erklæring fra den britiske landbrugsminister om, at briterne ikke vil forlange, at restitutionerne skal dække det forlig, som nu er indgået.

Gade (SF):

I henseende til EF-forliget var jeg da glad for at landbrugsministeren kunne se det lidt absurde i, at folketingets store landbrugsdebat sker i en situation, hvor den viden, vi har om EF-forliget, har vi skullet læse os til i aviserne eller af det tilsendte referat, som Landbrugsrådet har udarbejdet om, hvad der faktisk er sket, men altså uden en information fra ministeren til folketinget og folketingets medlemmer.

Når ministeren lægger vægt på, at det var et bedre forlig, end der var lagt op til, så er

[Gade]

det jo rigtigt nok. Det er bedre end Kommissionens oplæg økonomisk set for Danmark, men det er nok lidt af et trick, og det er nok noget, der ikke gør ret mange landmænd specielt trygge, når landbrugsministeren kun understreger den del af det, for selvfølgelig er der samtidig tale om en økonomisk dårligere stilling for dansk landbrug sammenlignet med den situation, der gælder nu, hvor landbruget selv siger 1 mia kr. Vi kan skændes om tallene, men altså en ret stor forringelse.

I SF har vi længe kritiseret EFs landbrugsordninger. Derfor kommer det ikke som nogen overraskelse, at de meget højt opreklamerede økonomiske fordele for dansk landbrug ved EF-medlemskabet er på retur. Jeg forstod også, at ministeren lagde vægt på, at grunden til, at det var så vigtigt at indgå dette forlig, var at bevare restitutionerne, eksportstøtten, men af ministerens redegørelse ses det klart, at han selv forudser, at disse restitutioner på lidt længere sigt mindskes eller måske ligefrem forsvinder. Derfor kan man sige, at det er en kortsigtet såkaldt fordel, man har satset på her. Vi må vel se helt klart i øjnene, at den økonomiske fordel ved EF-medlemskabet er kraftigt på retur, og jeg synes også, alle udtalelserne her tyder på det.

Vi skal tage som udgangspunkt, at det er ud fra det, at dansk landbrugs fremtid skal tilrettelægges. Det eneste bekymrende er, at det tilsyneladende varer uendelig tid, inden kornprisen virkelig kommer ned i EF, og det er jo en af de virkelig grimme ting i EFs landbrugspolitik. Det har været med til, at vi har fået et for højt omkostningsniveau, og det er en af grundene, som hr. Duetoft rigtigt har påpeget, til, at dansk landbrug, i hvert fald mange af bønderne, ikke har fået særlig meget ud af EF-medlemskabet og ikke nær så meget, som det var opreklameret.

I det hele taget synes jeg, at den måde, som landbrugsministeren tager denne debat på, mere tyder på, at regeringen er rådvild. Hvis vi lægger mærke til, hvad der er sagt fra de partiers ordførere, som dækker regeringen – fra hr. Arne Bjerregaards udtalelser, hvor han lægger vægt på, at han er enig i husmændenes oplæg om strukturen, og til hr. Rønholts indlæg, som helt er i den anden grøft, og som ligger i forlængelse af det, som formanden for landbrugsudvalget har sagt måske nok lidt mere åbent om, at der er

brug for andre selskabsformer i dansk landbrug, hvor han faktisk mente aktieselskaber – så har vi i det spil en regering, der ikke ved, hvad den vil på strukturerådet. Landbrugsministeren repræsenterer venstre, og jeg følte også, at venstre ikke ved, hvad det vil. Derfor har vi fået en redegørelse, som er en laden-stå-til-redegørelse. En laden-stå-til er det samme, som at markedskræfterne kører, og det vil sige, at industrilandbruget nærmer sig med alle de vanskeligheder, der ligger for planlægning i det. Skal vi bevare de små landsbyer for miljøet?

Et par ord om miljøet, hvor landbrugsministeren var sådan lidt flot og sagde, at man slet ikke havde haft brug for de miljøbevidste. Det var overhovedet ikke på grund af den diskussion, at der nu er en større forståelse. Det er ikke min opfattelse. Jeg tror nok, at bl.a. det forslag, som SF har fremsat omkring nitratforurening, har ramt ned i velerhvervede rettigheder i dansk landbrug, fordi man mente, at man kunne bare producere og gøre, som det passede én. Det er en af de ting, som der nu er en stigende forståelse for – og heldigvis også i landbrugskredse – ikke kan fortsætte.

Til sidst vil jeg sige, at det bekymrer mig, at landbrugsministeren måske ligger for meget under for det, man kunne kalde toppen i landboforeningerne og i dansk landbrug, som på mange måder efter vores opfattelse er ligeglade med strukturudviklingen, idet de har allieret sig med de brug, der går bedst. Jeg synes, det er vigtigt, at man tager et opgør også med dele af dansk landbrug, som ukritisk kører videre, og som ikke helt vil se virkeligheden i øjnene og er indstillet på en strukturudvikling uden styring.

Ove Jensen (FP):

Angående landbrugsforliget i EF forsvarede landbrugsministeren kvotaordningen med, at vi må tilpasse os markedet. Landbrugsministeren tilføjede, at det gjorde vi også i Dansk Pelsdyravlerforening med produktionen af pelsskind. Til det sidste vil jeg sige, at vi i Dansk Pelsdyravlerforening tilpasser os markedet ved at producere den vare, som forbrugerne ønsker, og som kan afsættes, men vi tilpasser os ikke markedet ved at begrænse produktionen med kvotaordninger. Tværtimod har vi de sidste seks år fordoblet

[Ove Jensen]

produktionen af minkskind fra 3 til 6 mill. stk., uden at det har givet afsætningsvanskeligheder. Det skal tilføjes, at det ikke er gået helt af sig selv, men at vi har plejet de forskellige markeder ude i verden med passende reklamefremstød. Jeg er da enig med landbrugsministeren i, at man på en eller anden måde må tilpasse sig det marked, der er for de forskellige produkter, men det er jo ikke ligegyldigt, hvordan man gør det.

Hovedprincippet i fællesmarkedet er, at de forskellige produkter skal produceres, hvor det kan gøres bedst og billigst, også af hensyn til forbrugerne. Det betyder, at der bl.a. skal produceres mælk i Danmark og appelsiner i de lande, hvor solen skinner noget mere, end den gør her, men med den kvotaordning, som nu er aftalt for mælk, bryder man med dette princip om, at varerne skal produceres, hvor det kan gøres mest hensigtsmæssigt. Kvotaordningen vil ganske givet holde liv i nogle mælkeproducenter i andre EF-lande, som i det lange løb ikke er konkurrence-dygtige.

Som jeg sagde i mit første indlæg, skal der være lige konkurrence i EF. Det betyder, at forskellige subsidieordninger i de forskellige lande skal afskaffes. I den forbindelse kunne det da være rart at vide noget om, hvad der er af nationale støtteordninger i de forskellige lande. Ved man overhovedet det? Har man i landbrugsministeriet en fuldstændig fortegnelse over, hvad der ydes af nationale støtteordninger i hvert enkelt EF-land på alle områder? Det var nok en stor opgave for landbrugsministeren at få set på det og få det forhold harmoniseret, bedst naturligvis ved at få disse nationale støtteordninger afskaffet. Når man har gjort det, må man tilpasse resten over prisen, som landbrugsministeren også selv sagde, altså med prisen på mælk. Det vil de effektive danske mælkeproducenter også være bedst tjent med i det lange løb. Vi skal vel også til at satse lidt på de landmænd, som kan klare sig selv.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Hr. Gade lægger mig i skoene, at jeg fremmer en politik for industrilandbrug. Jeg vil spørge hr. Gade: hvad er industrilandbrug? I betænkningen fra november måned har man set, at de størrelsesøkonomiske fordele på

hver enkelt produktionsenhed ligger dér, hvor der er én mands fuldtidsbeskæftigelse, typisk i kvægbruget på 60-70 køer, i svinebruget på omkring 100 søer og på planteavl, afhængigt af mekaniseringsgraden, vel omkring en 100-150 ha. Er det det, man kalder industribrug?

Hr. Gade sagde også, at vi vil fremme brugen af selskaber i landbruget. Det, vi har sagt, er, at vi vil have landbrugets finansierings- og skattemæssige vilkår ligestillet med selskaber. Det er en helt anden forklaring.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Vi mener naturligvis ikke, at enmandsdrevne besætninger er industrilandbrug. Det, vi mener, når vi siger industrilandbrug, er nogle langt større enheder, som giver store miljøproblemer, og som forrykker strukturudviklingen i landbruget voldsomt. Når jeg har sagt det, skyldes det, at hr. Rønholt lagde så stor vægt på de bemærkninger, der er i redegørelsen i punkt 5 om, at kun under forudsætning af stor egenkapital og en indkomst, der sikrer udnyttelsen af afskrivningsmulighederne, samt en gunstig samfundsøkonomisk udvikling vil sådanne nyinvesteringer være økonomisk forsvarlige inden for dansk landbrug. Da jeg ved, at hr. Rønholt og de konservative ikke er særlig indstillet på at løse disse problemer ved nogle finansieringsreformer, som f.eks. er med til at inddrage værdistigninger, er det, jeg får ud af den tale, som hr. Rønholt har holdt, at den udvikling vil føre til en kraftig centralisering og dermed en udvikling i retning af industrilandbrug, fordi man altså netop vil satse på, at man skal have den store kapitaltilførsel til landbruget for at kunne klare nogle nyinvesteringer.

(Kort bemærkning).

Rønholt (KF):

Jeg er citeret for at have sagt, at det kræver egenkapital og større selvfinansiering at udvide sin produktion. Det er et direkte citat fra den betænkning, der er kommet, men jeg er ikke uenig med den.

Hr. Gade siger, at vi ikke er indstillet på fra det konservative folkeparti at inddrage værdistigningen i en form for finansiering.

[Rønholt]

Nej, man kan ikke inddrage en værdistigning og så samtidig øge selvfinansieringen. Det er meget selvmodsigende.

Larsen-Ledet (RV):

De forskellige foranstaltninger, som vi har gennemført her i folketinget, har jo ikke været tilstrækkelige til at hindre, at store dele af landbruget fortsat kører med en katastrofalt dårlig økonomi. Jeg synes ikke, samfundet kan forsvare, at en så stor gruppe fortsat bliver underbetalt. Jeg tror, dansk landbrug i dag kunne konkurrere med hvem som helst, hvis vi fik lige vilkår. Der er forskelligheder med renter, med omkostninger, med subsidier, hvor vi efter min opfattelse er barskere stillet end de fleste af dem, vi skal konkurrere med.

Der er vist ingen tvivl om, at alle efterhånden mener, at samfundet har brug for landbrugets valutaindtjening, og at samfundet har brug for den beskæftigelse, som landbruget er med til at give. Men i øjeblikket skal vi altså være dygtigere end vore konkurrenter for at klare os landbrugsmæssigt. Er det rimeligt? Jeg tror, det er meget vigtigt, at befolkningen og folketinget er opmærksom på dette.

Strukturpolitikken har været inde i debatten her, og det er vigtigt, at vi finder ud af, hvad det er, folketinget vil. Ønsker man en stor koncentration af husdyr, som giver masser af miljøproblemer, som vi ikke kan lade hånt om? Er det samfundsmæssigt ønskeligt, og er det afsætningsmæssigt en fordel? Nej, siger det radikale venstre, og det låser vi os fast på.

EF-indgrebene var ikke forudset, sagde jeg i mit første indlæg. Jo, de var, siger landbrugsministeren. Nej, siger jeg igen. Der er foretaget store investeringer i stalde og husdyr med henblik på en produktionsstørrelse, som nu bliver begrænset. Det er uomtvisteligt. Hvad der er sagt den 1. juli 1983, det er meget rigtigt, men altså disse investeringer er foretaget langsigtet og med nogle langsigtede planer, og derfor er det, der sker nu, altså et barsk indgreb i de pågældende landmænds vilkår.

Jeg måtte jo konstatere, at tanken om en eventuel førtidspensionering ikke har ministerens umiddelbare sympati, og det må jeg desværre tage til efterretning. Jeg har desvær-

re ikke, endnu i hvert fald, tilstrækkelig indflydelse på landbrugsministeren, så jeg må jo også affinde mig med, at landbrugsministeren ind imellem afviser fornuftige ting fra radikal side.

Med hensyn til landbrugsloven vil jeg gerne sige tak til hr. Stavad for det tilsagn, der er givet om, at vi relativt hurtigt kunne tage landbrugsloven op til revision. Jeg tror, det er meget vigtigt, og jeg var glad for den tilkendegivelse.

Vi skal have en udvidelse af de bestående regler om ejerformer. Vi skal have andelslandbrug, det skal legaliseres. Vi skal fastholde bopælspligten. Vi skal have nedlægningsgrænsen sænket. 70-80 pct. af de nuværende ejendomme skulle kunne nedlægges efter de nugældende bestemmelser, og det er katastrofalt.

Hele den udvikling er også katastrofal for landsbyerne. Husdyrproduktionen er for mange af vore landsbysamfund simpelt hen det økonomiske livsgrundlag, og det ville give nogle enorme samfundsmæssige konsekvenser, hvis landsbysamfundene dør.

Jeg vil også gerne sige, at jeg var glad for, at hr. Ivar Hansen fordomsfrit vil se på landbrugets finansiering. Det er udtryk for en politisk realitetssans, som jeg hilser med tilfredshed. Jeg har på fornemmelsen, at hr. Ivar Hansen har noteret sig, at der i folketinget er mange, som ser hen til en rimeligere finansiering af dansk landbrug.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Det, der bringer mig herop i anden omgang, er landbrugsministerens udtalelser om miljøet. Nu har SFs ordfører været inde på noget af det, så for ikke at forlænge debatten vil jeg ikke gentage, hvad han har sagt. Det er da en meget bred regering, for mig bekendt siger miljøministeren, at landbrugets kvælstof forurener grundvandet. Nu siger landbrugsministeren det stik modsatte. Der må da være et eller andet misforhold dér.

Arne Bjerregaard (KrF):

Til den sidste ærede taler må jeg have lov til at anføre, at jeg finder det næppe nogen steder bevist, at det er landbrugets kvælstof-forbrug, der forurener alene. Men det er da klart, at i uheldige år som f.eks. sidste år kan der være en større udvaskning på uheldige

[Arne Bjerregaard]

tidspunkter end andre år, og så er det da klart, at der udledes kvælstof i vores vandløb. I øvrigt er kvælstof jo ikke et giftstof, men et produktionsstof, som selvfølgelig kan være med til at fremme en plantevækst, som kan være uheldig i bestemte områder.

Når man laver biologiske rensningsanlæg og kemiske rensningsanlæg, fjerner man kun minimale dele af de såkaldte giftstoffer. Nå, det var et sidespring.

Hr. Stavad sagde, at ministeren vel var nervøs for udfaldet af forhandlingen. Nu har jeg aldrig set ministeren nervøs, men jeg ved ikke, hvordan ministeren gebærder sig derude, om han med rystende hånd har undertegnet forliget, men jeg er da klar over, at ministeren som vi andre var betænkelig ved, at der ikke kunne opnås et bedre resultat, men vi var jo alle sammen bekendt med, at vi på en eller anden måde måtte reducere produktionen. Jeg er da ikke i tvivl om, at ministeren på bedste måde har søgt at nå frem til det bedste resultat, og mere kan man vel ikke forlange af ministeren.

Så siger hr. Stavad, at vores produktion gik ned i 1979-80. Det er ganske rigtigt, men det var sådan set en fejl. Den landbrugspolitik, som vi har ført med socialdemokratiets hjælp, siden vi i 1972 kom ind i fællesmarkedet, er en fejlslagen landbrugspolitik. Hvis vi virkelig ville have ført en bevidst landbrugspolitik, skulle vi da have udnyttet situationen og sørget for, at vi i 1980 havde haft dobbelt så stor produktion, og så havde vi haft et bedre udgangspunkt. Jeg kan også sige til hr. Stavad, at når hans regering har sagt, at vi skal nedlægge en del af fiskerflåden, har jeg hele tiden sagt, at vi skal opretholde så stor en fiskerflåde som muligt, for så har vi et bedre udgangspunkt, når vi til sin tid skal have kvoterne. Noget tilsvarende skulle vi have gjort på dette område. Vi skulle bevidst have sørget for, at vi havde haft en stor animalsk produktion, når vi kom til det tidspunkt, som vi vidste ville komme. Men vi talte for døve øren, også over for hr. Stavads parti, desangående.

Hr. Gade sagde, at jeg havde udtalt, jeg var enig med husmændene. Ja, hele min principielle indstilling er, at vi skal bevare familiebruget. Lad mig citere, hvad jeg sagde: »Jeg skal ikke lægge skjul på, at kristeligt folkeparti i princippet er enig med husmændene, men jeg må erkende, at den tekniske

udvikling og kapitalomkostninger taler imod familiebruget i fremtiden«. Jeg tror nok, at hr. Gade må erkende, at jeg i alt fald på dette område har udtrykt mig særdeles diplomatisk.

Lad mig sige til hr. Rønholt, som mener, at landbruget skulle have en skattemæssig ligestilling med aktieselskaberne, at jeg ikke er imod ligestilling, men hr. Rønholt må dog indrømme, at i den nuværende situation, hvor der ikke er noget overskud i landbruget, ville det da være – nær sagt – at komme fra asken og i ilden at være aktieselskab, for så vil man blive beskattet endnu hårdere. Hvis man virkelig ville lave en skattemæssig reform for enkeltmandsejede virksomheder eller for virksomheder, som ikke har mulighed for hele tiden at have et vist afkast eller et vist overskud, måtte det da være sådan, at man kun blev beskattet af den del af overskuddet, som man trækker ud af virksomheden. Hvis vi kan lave en sådan beskatning, har man tilgodeset de virksomheder, som har meget svingende indtægter, men gør vi det til et aktieselskab, vil landbruget, som i lange perioder ikke har nogen indkomst, blive ramt hårdere endnu.

(Kort bemærkning).

Stavad (S):

Må jeg sige til hr. Arne Bjerregaards udtalelser om produktionsudviklingen for mælkeprodukter, at det, vi kan konstatere, er, at landbrugsministeren har accepteret, at man tager udgangspunkt i det år, hvor den danske mælkeproduktion har været lavest mulig. Landbrugsministeren er mig bekendt ikke på nogen måde gået stærkt ind i debatten under forhandlingerne – det er i hvert fald ikke nået hjem til Danmark, hvis det er sket – med den argumentation, at Danmark har fulgt den henstilling, der er kommet fra Ministerråd og fra Kommission om, at vi skulle have en begrænsning af mælkeproduktionen. Vi er ikke uenige om, at vi er nødt til at få en begrænsning. Det, vi er uenige om, er det resultat, ministeren er kommet hjem med. Det er simpelt hen for dårligt. Jeg vil sige til hr. Arne Bjerregaard, at hvis en socialdemokratisk landbrugsminister var kommet hjem fra Bruxelles til dansk landbrug med det resultat, som den nuværende venstrelandbrugsminister er kommet hjem med, så havde der

[Stavad]

været lynchstemning i dansk landbrug. Landbruget ville sammen med den nuværende landbrugsminister have kørt en kampagne – og med god ret – og det resultat ville en socialdemokratisk landbrugsminister derfor aldrig være kommet hjem med. Han ville aldrig have overlevet at komme hjem med det resultat, som den nuværende landbrugsminister har præsenteret folketinget for.

(Kort bemærkning).

Arne Bjerregaard (KrF):

Jeg er nødt til at sige, at jeg jo ikke har fulgt landbrugsministeren i Bruxelles. Jeg har ikke fulgt de anstrengelser, som landbrugsministeren har udfoldet, men jeg har da noteret mig en del af dem. Jeg mener ikke, at vi her har mulighed for at have indseende med alle disse tiltag, som ministeren har gjort under forhandlingerne. I det sidste, hr. Stavad sagde, er jeg helt enig. Partifarven gør uendelig meget med hensyn til de resultater, man kommer med, og med hensyn til hvorledes de modtages. Det har jeg også noteret mig, når jeg har set 100.000 her ude på slotspladsen.

Landbrugsministeren (Niels Anker Kofoed):

Jeg vil dele indlæggene op i to. Fællesmarkedsspørgsmålet først: Lad mig sige, at den socialdemokratiske ordfører hr. Stavad nok er kommet for højt op. Fanen er løftet så højt, at benene flagrer meget højt oppe over jorden. Det var dog de forfærdeligste udtalelser, hr. Stavad kom med. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at hr. Stavad er medlem af folketingets markedsudvalg. Han har været løbende orienteret om forhandlingssituationen hele tiden. Han har ikke på noget tidspunkt kritiseret den forhandlingsposition, vi havde, og derfor er det ikke rigtigt, når hr. Stavad nu forsøger at sige, at hvis det havde været en socialdemokratisk minister, der var kommet hjem med sådan et forslag, var han blevet lynchet. Den slags udtalelser skal man ikke komme med, for det er jo ikke rigtigt. Jeg husker udmærket, da hr. Dalsager kom hjem med et ikke særlig godt resultat, men som vi accepterede, fordi forholdene var sådan, og fordi vi i markedsudvalget blev orienteret om, hvordan situationen var.

Hvad er det for noget, man bilder sig selv ind? Nu beklager jeg selvfølgelig, at mar-

kedsudvalget ikke har fået den orientering, men jeg har da forsøgt at orientere gennem pressen, således at hr. Stavad ikke kan være uvidende om det faktiske forhold. Hvad har situationen været for dansk mejeribrug? Tager vi situationen, så må man sige, at vi fra 1978 ingen stigning har haft i mælkeproduktionen, før vi kommer frem til 1982-83. Tager vi Irland, er det den samme udvikling: ingen stigning i deres mælkeproduktion fra 1978 og til 1981. Den tager først fat 1982.

Vi kan også se det på en anden måde. Nu bliver 1981-udgangspunktet + 1 pct. kritiseret. Hvor skal man lægge sig? Vi havde diskussion om, hvorvidt det skulle være 1980 eller 1981. Vi havde sammen med Storbritannien et ønske om at tage 1980 som udgangspunkt, fordi vi sagde, at Storbritannien og Danmark havde været ramt af klimatiske forhold, der gjorde, at vores mælkeproduktion i 1981 var 100.000 t lavere end normalt. Vi kunne ikke blive enige om 1980, men blev så enige om 1981 til sidst, for det viser sig, at de forskellige lande ikke har haft nogen voldsom stigning i mælkeproduktionen frem til 1981. Den er relativt konstant. Der er ikke nogen voldsom udvikling nogen lande imellem, så derfor er 1981 sagligt nok det bedste udgangspunkt, man kan have, når man skal lave en kvoteringsordning.

Hr. Stavad har været orienteret om, at garantimængdesystemet var indført, at garanti-tærsklerne var indført og også startet under socialdemokratiske regeringer. Da gik man ind for superafgiftssystemet, som første gang blev foreslået af Poul Dalsager og blev bakket op af hr. Bjørn Westh. Hvad siger superafgiftssystemet? Superafgiftssystemet siger, at den, der producerer mere end garantimængden, skal straffes ekstraordinært, således at det ikke kan betale sig at producere mere mælk.

Så kommer vi frem til kvoteringer. Vi tog meget hurtigt beslutning i Danmark, og for øvrigt var der, inden vi vidste, hvad det drejede sig om, flere partier, der sagde: »Indføre kvotering? Nej!« All right. Vi havde et modspil imod individuelle kvoteringer, men mejerikvoteringer er et mindre onde end individuelle kvoteringer. Det giver større fleksibilitet. Disse synspunkter har jeg forelagt markedsudvalget den ene gang efter den anden. Jeg har forklaret markedsudvalget, hvad der lå i mejerikvotasystemet, og hvorfor vi

[Landbrugsministeren]

har superafgiften. Jeg har ikke haft noget som helst indtryk af, at markedsudvalget var imod, tværtimod, og derfor får vi mejerikvoterne med fuld tilslutning fra et enigt markedsudvalg. Så skal man ikke kritisere og sige, at det er et dårligt resultat.

Så bliver jeg bebrejdet, at jeg har givet Irland indrømmelser. Jeg sagde, at irerne er meget skuffede over, at deres resultat bliver så ringe ud fra deres egne synspunkter. Så skal hr. Stavad ikke forsøge at vende det. Jeg sagde »ud fra Irlands egne synspunkter«. Vi ser det også ud fra vores egne synspunkter. Irerne havde måske også begrundede forventninger om, at de kunne have fået en mængde på omkring 7 millioner tons, for det havde de ligesom fået stillet i udsigt efter et kompromisforslag fra Athen. Hvad fik de? De fik 5,5 millioner tons, så jeg tror nok, at den irske landbrugsminister har vanskeligere ved at forklare, at det har været en sejr.

For øvrigt var det vel også i markedsudvalgets interesse, at forhandlingerne skulle sluttet, fordi konsekvenserne af ikke at få et forlig – det var man enig om i markedsudvalget – var meget større. Derfor synes jeg, at hr. Stavad godt kunne spare sine kraftige udfald, for de er grundløse. Jeg er lidt skuffet over den måde at angribe på, for der er nemlig ingen mening i at bære sig sådan ad.

Nu kan jeg sige til hr. Arne Bjerregaard, at normalt plejer jeg ikke at blive nervøs, men jeg kan selvfølgelig blive irriteret over nogle bemærkninger, som jeg synes er mærkelige, og det må I tage med, men nervøs for situationen har jeg ikke været. Jeg synes, det var fantastisk godt, at vi fik lavet det forlig på dette tidspunkt. Tænk engang, hvor meget man har diskuteret mælkeproblemer og budgetproblemer, og så kan landbrugsministeren alligevel nå til et forlig!

Den britiske minister afgav også en erklæring, ligesom vi har gjort det, hvor man siger, at finansieringen skal ske efter de budgetmæssige bestemmelser. Det kan være tvetydigt, men når vi får Storbritannien til at acceptere prisforslaget, så er Storbritannien også medansvarligt for at skaffe den finansiering, der skal til. Derfor mener jeg, at erklæringen fra Kommissionen, som har ansvaret for at stille de fornødne forslag, også er stærk, også set på baggrund af vores andres og den britiske ministers erklæringer. Det er altså så fastbundet, som man nu kan gøre det

ud fra politikersynspunkter. Derfor er der ikke tvivl om, at finansieringen af denne pakke nok skal finde sted.

Så vil jeg gerne gå tilbage til den almindelige debat. Jeg takker hr. Stavad for hans udtalelser. Min mening med redegørelsen var, at den skulle være et oplæg til en landbrugspolitik, og derfor håber jeg, at denne diskussion kan medvirke til, at vi derefter formulerer en landbrugspolitik. Det er måske en omvendt måde, men jeg synes, landbrugspolitikken er vanskelig i sig selv. Man kan bare se her, hvor mange forskellige interesser og synspunkter der er. Men alle er interesserede i at få en landbrugspolitik, hvor landbrugserhvervet bliver tilgodeset og passer ind i det øvrige samfund. Jeg skal forsøge fra denne debat at komme med nogle tanker herom. Så kan vi tage en diskussion ud fra konkrete tilfælde på et senere tidspunkt.

Til hr. Ove Jensen og til hr. Larsen-Ledet vil jeg sige, at det ikke kan være rigtigt, at de som landbrugspolitiske ordførere fremhæver, at dette kommer som en overraskelse. Man må da have fulgt med i, hvilke problemer man har haft i mælkesektoren i Europa i de sidste 5-6 år. Man vidste, det kom, og derfor kan det ikke komme som en overraskelse.

Nu skal man heller ikke blive mere nervøs, end fornuftigt er, fordi der skæres ned med 300.000-400.000 t i 1984. Det er ikke mange år siden, at vi knap nok producerede den garantimængde, vi har i dag. Hvis man tager den strukturændring, der normalt finder sted – det står også i redegørelsen – vil mælkemængden nok reelt falde 1½ pct. hvert år. Jeg tror, det værste, vi kommer ud for af problemer, bliver, om vi økonomisk kan producere den garantimængde, vi har. Det er nok dér, vi skal passe på.

Jeg vil ikke afvise forslaget om særlig hjælp. Jeg har afvist på nuværende tidspunkt at tage stilling, fordi vi ikke er langt nok fremme til at kunne vurdere. Man skal ikke vurdere i en paniksituation, men man skal vurdere, når situationen er afklaret, så man kan se, hvor det bærer hen.

Man skal passe lidt på med at sige, at andre lande har så mange nationale subsidier. Jeg vil have lov til at sige, at i 1983 er det i hvert fald Danmark, der fører i Europa med hensyn til anmodninger om at indføre nationale subsidier. Det er ikke dér, det skal hentes. Det er rigtigt, som redegørelsen også på-

[Landbrugsministeren]

peger, at vi heldigvis har noget at indvinde i større produktivitet, større forædlingsgrad og bedre afsætningsforhold. Det har vi jo mulighed for at rette selv.

Endelig skal jeg sige om strukturpolitikken som sådan, at jeg er lidt ked af det og skuffet, når hr. Larsen-Ledet allerede ved, hvordan det skal være, og stiller noget absolut op om, hvordan det ikke kan blive. Jeg vil anmode om, at man er lidt mere åben i betragtningen af strukturpolitikken, for jeg tror ikke, vi kan tilbyde landmænd en struktur, hvor de ikke kan få en indkomst på almindelige erhvervsøkonomiske vilkår. Det tror jeg ikke man skal stille i udsigt. Det er ikke den slags, der løser landbrugets problemer.

Men foreløbig tak for de gode tilsagn! Og så håber jeg på, at vi også får et resultat på et senere tidspunkt.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg erindrer om, at vi har endnu en landbrugsdebat på dagsordenen.

(Kort bemærkning).

Stavad (S):

Jeg skal forsøge at leve op til formandens henstilling, men det, jeg vil sige her, hører ikke rigtig hjemme under næste debat.

Landbrugsministeren lægger ligesom op til en ændret procedure i markedsudvalget. Det, der sker i markedsudvalget, er jo ikke, at man konstaterer, hvor mange der går ind for dette eller hint mandat til landbrugsministeren. Det, man konstaterer, er, at der ikke er flertal imod.

Når så landbrugsministeren siger, at der ikke fra socialdemokratiet og ikke fra min side er rejst nogen form for kritik i markedsudvalget eller nogen betænkeligheder i markedsudvalget, så vil jeg bare erindre ministeren om det sidste markedsudvalgsmøde, vi havde. Jeg har lov til at citere, hvad jeg selv har sagt. Jeg citerede den britiske landbrugsministers udtalelser om, at finansiering bl.a. kunne foregå gennem restitutionerne. Bagefter bad jeg landbrugsministeren om, inden forliget blev indgået, at sikre, at der ikke var nogen risiko for, at finansieringen blev foretaget på den måde til stor skade for dansk landbrug. Under debatten har jeg konstateret efter landbrugsministerens svar, at han ikke har fået en positiv udtalelse fra den britiske

landbrugsminister, som jeg må gå ud fra udtaler sig på den britiske regerings vegne om, at man har frafaldet det krav, som ministeren gav udtryk for efter mødet i mandags. Det synes jeg beviser noget om, at ministeren går lidt lempeligt frem i denne sammenhæng. Jeg vil godt understrege endnu en gang, at hvis vi tager udviklingen i mælkeproduktionen fra 1977, hvor henstillingerne blev givet, og frem til 1981, som er udgangsåret, har alle de andre lande haft en væsentlig produktionsstigning. Irland har fra 1977 til 1981, hvis de oplysninger, jeg har fået gennem folketingets bibliotek er rigtige, haft en stigning på 12 pct., Holland en stigning på 14 pct. og Vesttyskland på 10 pct., mens Danmark har haft en nedgang på 2 pct. Det burde landbrugsministeren have sørget for var blevet godskrevet Danmark i forhandlingerne, når vi har fulgt henstillingerne givet fra Ministerrådet og Kommissionen.

(Kort bemærkning).

Larsen-Ledet (RV):

Jeg vil gerne sige til landbrugsministeren, at jeg overhovedet ikke er overrasket over, at vi har fået begrænsninger inden for EF. Det, jeg har talt om, er de landmænd, der investerede for nogle år siden, og som har planlagt en bestemt produktion. De er blevet overrasket, det er dem, der ikke havde forudset det.

Så vil jeg gerne kommentere det om, at vi har sagt nej, og at vi har låst os fast. Vi ønsker ikke store landbrugsfabrikker, det har jeg sagt klart og tydeligt at vi ikke ønsker. Vi ønsker ikke, det skal være fremtiden for dansk landbrug, og vi vil medvirke lovgivningsmæssigt i den udstrækning, vi kan, for at hindre den udvikling.

(Kort bemærkning).

Ove Jensen (FP):

Jeg vil også gerne sige til landbrugsministeren, at jeg ikke er overrasket over, man har gennemført det mælkekvoteringsprincip, men jeg vil stadig væk fastholde, at det er en farlig principbeslutning, som ganske givet vil være til stor skade for de effektive mælkeproducenter. Når først man har indført dette princip på ét område, kan man næsten for-

[Ove Jensen]

udse, at det også vil blive indført på andre områder.

Derudover vil jeg godt tilføje, at det er begrænset, hvad der rent konkret er kommet ud af denne debat – der er i hvert fald ikke kommet noget ud af den, som landmændene kan tage og føle på, noget, som hjælper landmændene.

Noget af det sidste, som den socialdemokratiske regering fik gennemført af indgreb imod landbruget, var, at man afskaffede reglen om, at landmændene kunne fratække de faktiske vedligeholdelsesudgifter på deres stuehuse. Det var en ordning, som vel har kostet landbruget ca. 100 mill. kr. Her var der i hvert fald noget, man kunne gøre. Derfor vil jeg godt spørge landbrugsministeren, om han vil tage initiativ til, at skatteministeren kommer med et forslag, der genindfører den gamle regel om, at landbrugere kan fratække de faktiske vedligeholdelsesudgifter på deres stuehuse. Som det er nu, sker der det, at de store, gamle stuehuse forfalder, og det er vel ikke efter landbrugsministerens ønske? Kan vi få et sådant tilsagn, er der i hvert fald en lille smule konkret til landmændene, og så er der da kommet lidt ud af denne debat.

Landbrugsministeren (Niels Anker Kofoed):

Jeg kan sige til hr. Ove Jensen, at jeg deler hans synspunkter vedrørende beskatningen af stuehusene, og det er regeringens opfattelse, som vi også gav udtryk for, da vi var i opposition, at det var en urimelig måde at gøre det på. Derfor er regeringen også parat til, at det kan blive ophævet, så snart der er flertal for det i Folketinget.

Jeg vil for øvrigt sige, at det egentlig er fantastisk, at man under talen om denne venlighed over for landbruget kunne indføre det, man kaldte ligestilling. Man kaldte det ligestilling! Jeg skal lige love for, det er ligestilling. Der er bare den forskel, at man da ikke er forpligtet til at bo i et parcelhus, men i et stuehus har man bopælspligt, og det fungerer også som erhvervsvirksomhed, men det har man ikke forståelse for. Hertil kommer kulturværdierne, men man kan selvfølgelig rage halvdelen af stuehuset ned, for mere har man ikke brug for. Jeg tror nok, fornuften sejrer, det får vi nok lidt styr på. Jeg tror nok, at de, der gik ind for den såkaldte ligestilling,

vil opdage, hvor tosset det var. Man skal have lov til at begå nogle fejl, hvis man bare indrømmer dem bagefter. Så gør det ikke så meget.

Tilbage til det politiske om EF. Jeg undskylder selvfølgelig hr. Stavad. Han har ikke været så længe medlem af markedsudvalget, men han lærer det nok. Det er ikke nok at tro, at man skal tage en ministers udtalelse i en avis. Det er ikke det, der er afgørende. Det afgørende er, hvilken erklæring der bliver afgivet i Rådet. Denne erklæring, som jeg har citeret den britiske minister for, er en erklæring, der er afgivet i Rådet, og det er den, der gælder. Jeg har sagt, at finansieringen skal gå efter de budgetmæssige bestemmelser. Det er den erklæring, den britiske minister har givet, og han har ikke taget noget som helst forbehold hverken om restitutionser eller noget som helst andet. Sådant ligger sagen.

Jeg vil ikke involvere mig mere i mælkedebatten, men jeg kan sige, at markedsudvalget har hele tiden været orienteret om situationen, også om 1980 og 1981 og alt det. Jeg ved udmærket, at når der ikke er flertal imod, har markedsudvalget også dermed sagt, at ministeren dermed har fået godkendt, hvad han kører efter. Jeg skal så bare gentage, at en katastrofe er det i hvert fald ikke. Jeg skal ikke fremhæve, hvordan det ellers er gået, men jeg kan dog sige, at det er nu ikke så ringe. Jeg tror ikke, at hr. Stavad – nå, nu skal jeg ikke komme med personlige bemærkninger, vi standser her, resten kan vi tage i markedsudvalget.

Til sidst vil jeg sige om hele debatten, at hvis man havde ventet, at debatten skulle udmunde i konkrete forslag, var det ikke det, der var meningen med redegørelsen. Meningen med en redegørelse er at fremlægge situationen, som regeringen ser den på nuværende tidspunkt. Det har vi gjort. Jeg synes også, at redegørelsen er modtaget i den ånd, hvori den er lagt frem. Jeg har fået mange impulser, jeg har også fået mange betragtninger, som viser, at det er et meget besværligt problem. Der er mange ting, som vi er enige om, men problemerne ligger i, hvordan det skal løses, og hvordan det mål, vi alle sammen er enige om, skal opnås.

Der er problemer om miljø. Nu glemte jeg at sige til fru Elisabeth Bruun Olesen, at kvælstof er kvælstof, det er rigtigt, men det,

[Landbrugsministeren]

Jeg sagde, var, at i sin tid fokuserede man på handelsgødningen, idet man troede, at det var ulempen. Så fik jeg dem til at fokusere på naturgødningen, hvori der også findes kvælstof. Det er rigtigt, at i de situationer, som også blev nævnt her, kan handelsgødning være årsag til, at man får en forurening, der går længere ned. Men ellers kan jeg sige, at det undersøger vi, og det undersøgelsesudvalg bliver færdig 1. juli 1984, men jeg skal dog sige til oplysning for folketinget, at dette har man undersøgt i landbrugsforskningsforsøgsstationer i tresindstyve år. Man har ikke konstateret en større nedvaskning i dræningen, end der altid har været. Der er ikke sket en stigning, så derfor er der ingen fare overhovedet med nitratforurening. Det er noget pustet op, men det, vi kan være interesseret i, er, at vi selvfølgelig ikke skal bruge kvælstoffer og andre gødninger, som ikke kommer planterne til gode, det er vi enige om. Vi har forskning, og der skal være bedre teknik, og det er vi godt på vej til.

Men ellers tak for en udmærket diskussion. Jeg skal tage de mange ting ind i nogle fornuftige overvejelser, som kan skabe en politik inden for landbruget i de kommende år.

(Kort bemærkning).

Stavad (S):

Jeg bliver nødt til at konstatere, at landbrugsministeren er uenig med skatteministeren om fradragsretten vedrørende landbrugets stuehuse. Vi fik i folketingets skatte- og afgiftsudvalg som et af de første bilag under almindelig del en henvendelse fra Tolvmandsforeningen i samlingen 1982-83, hvor man netop påpegede det, som de opfattede som et problem. Skatteministeren svarede, at regeringen ikke havde nogen planer om at ændre det og begrundede hvorfor. Jeg har desværre ikke bilaget ved hånden, men jeg vil bede ministeren om, inden ministeren afgiver løfter, som i hvert fald kan blive opfattet som nogle tilsagn ude omkring, at man er sikker på, at man også har rygdækning hos den minister, som rent faktisk skal gennemføre det. Det kan jeg konstatere landbrugsministeren ikke har.

(Kort bemærkning).

Ove Jensen (FP):

Kan jeg forstå landbrugsministerens udtalelser således, at der i denne folketingssamling vil komme et lovforslag om en ændring i beskatningen af vedligeholdelsen af landbrugsstuehuse? Jeg forstod, at landbrugsministeren og regeringen var positivt indstillet over for forslaget, men var i tvivl om, hvorvidt der var et flertal for det. En sikker måde at konstatere det på, er at fremsætte et forslag og få det frem til afstemning i salen. Derfor vil jeg gerne, om landbrugsministeren vil bekræfte, om vi kan forvente, at der kommer et sådant lovforslag i indværende samling.

Landbrugsministeren (Niels Anker Kofoed):

Nu da det er lige før påske, kan jeg sige, at der er ingen planer om at komme med et forslag i denne samling. Den slutter forhåbentlig inden grundlovsdag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) *Forespørgsel nr. F 8:*

Forespørgsel til landbrugsministeren:

»Vil regeringen tage initiativ til gennem nye finansieringsformer at give jordbrugserhvervet bedre mulighed for at sikre flest mulige familiebrugsbeståen?«

Af Bjørn Westh (S) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 8/3 84. Fremme af forespørgslen vedtaget 14/3 84).

Begrundelse

Stavad (S):

Vi har netop debatteret en redegørelse fra landbrugsministeren, hvor ministeren erkender, at der ikke kan investeres i landbruget og ikke købes landbrug med de traditionelle finansieringsformer, uden at man har en meget stor egenkapital.

Landbruget er det mest kapitaltunge erhverv, derfor betyder renteudgifterne langt mere for investering i landbruget, end de gør i industrien. Med vedtagelse af realrentebeskatningen af pensionsformuerne blev indeksobligationer friholdt for beskatning. Det betyder, at realrenten for indeksobligationer i